

MİLLÎ MÜCADELE DÖNEMİ ANKARA'SINDA BİR MİZAH GAZETESİ: ANADOLU'DA KALEM

A Humor Newspaper in Ankara of the National Struggle Period: *Anadolu'da Kalem*

İbrahim ÖZEN*

ÖZ

Millî Mücadele döneminde Türk basını bir kutuplaşma içindedir. Bir tarafta *İleri*, *Akşam*, *Vakit* gibi Millî Mücadele'yi destekleyenler, diğer tarafta *Peyam-ı Sabah* ve *Alemdar* gibi Anadolu harekâtına muhalif tutum sergileyenler vardır. Aynı durum dönemin mizah yayınları için de geçerlidir. İşgal güçlerini ve İstanbul Hükümetini destekleyen Refik Halit'in *Aydede*'si karşısında *Diken*, *Güteryüz*, *Karagöz* ve *Anadolu'da Peyam-ı Sabah* gibi mizah yayınları mevcuttur. Millî Mücadele basınına yönelik böyle bir tabloda Hüseyin Suat [Yalçın], *Anadolu'da Kalem* adıyla haftalık bir mizah gazetesi çıkarmıştır. İlk sayısı 21 Mayıs 1921'de çıkan gazete, teknik imkânsızlıklar nedeniyle 16 Temmuz 1921 tarihli sekizinci sayısı ile yayın hayatına son vermiştir. *Anadolu'da Kalem*; kapak sayfası, orta ve son sayfalarındaki karikatürler ile dikkat çeken bir gazetedir. Karikatür dışında gazetede sohbet, mülakat, şiir, vecize, mizahi fıkra, muhavere ve haber türlerinde metinlere yer verilmiştir. Bu çalışmada *Anadolu'da Kalem*'in yayın serüveni, yayın politikası, şekil özellikleri ve yazar kadrosu hakkında bilgi verilmiş, muhtevası tematik olarak incelenmiştir. Çalışma sonucunda, Millî Mücadele'yi mizah sahasında destekleyen *Anadolu'da Kalem* gazetesinin Ankara'daki siyasi ve sosyal hayata yönelik eleştirel tutum içinde olduğu görülmüştür. Çalışma, bir mizah gazetesinin penceresinden Millî Mücadele Ankara'sını yansıtması bakımından önem arz etmektedir.

Anahtar Sözcükler: Millî Mücadele, Ankara, *Anadolu'da Kalem*, basın, mizah.

ABSTRACT

Turkish press was in a great polarization during the national struggle period. Certain media organs were acting in the favor of the Anatolian campaign such as *İleri*, *Akşam*, *Vakit* and some were demonstrating opposition such as *Peyam-ı Sabah* and *Alemdar*. The same situation also applied to the humor publications of the period. Certain publications are available such as *Diken*, *Güteryüz*, *Karagöz* ve *Anadolu'da*

* Dr. Öğr. Üyesi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul/Türkiye. E-posta: i.ozen@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-7707-5252.

Peyam -ı Sabah acting against Refik Halit's *Aydede* supporting the occupation forces and Istanbul government. During the situation for the National Struggle press, Hüseyin Suat [Yalçın] has published a weekly humor newspaper named as *Anadolu'da Kalem*. Printed the first edition on May 21, 1921, the newspaper has ceased its broadcasting life with its eight-edition dated July 16, 1921, due to technical difficulties and drawbacks. *Anadolu'da Kalem* is a newspaper drawing attention with its caricatures on its cover page, middle and last pages. Apart from the caricatures, the newspaper included articles in the types of conversation, interview, poem, epigrams, humorous anecdotes, discoursing and news. In this study, information on publication adventure, editorial policy, style properties and author staff of *Anadolu'da Kalem* has been provided and the content thereof has been scrutinized and reviewed thematically. As the conclusion of the study, it has been revealed that *Anadolu'da Kalem* newspaper, supporting the National Struggle in terms of humor, has embraced a critical approach towards the political and social life in Ankara. The study is of utmost importance in terms of reflecting the Ankara of the National Struggle through the perspective of a humor newspaper.

Keywords: National Struggle Period, Ankara, *Anadolu'da Kalem*, press, humor.

Giriş

Osmanlı Devleti, aynı anda pek çok cephede mücadele ettiği I. Dünya Savaşı'nı mağlup ülkeler safında tamamlamıştır. Savaşın ardından İtilaf devletleriyle 30 Ekim 1918'de oldukça ağır şartlar içeren Mondros Mütarekesi'ni imzalamıştır. Mütarekedeki kararları gerekçe gösterip "istedikleri şekilde yorumlayan" İtilaf devletleri, Anadolu'nun dört bir yanını kuşatmış, 16 Mart 1920'de İstanbul'u resmen işgal etmiştir (Küçük, 2005: 77). Ülkenin içinde bulunduğu zor durum, Mustafa Kemal önderliğindeki Millî Mücadele hareketinin fitilini ateşlemiştir. Bu süreçte Millî Mücadele'yi önce İstanbul ve Anadolu halkına sonra dünyaya anlatmak, bağımsızlık mücadelesiyle ilgili halkı bilinçlendirmek ve bir kamuoyu oluşturmak için basına önemli görevler düşmüştür.

Millî Mücadele döneminde Türk basını ana hatlarıyla iki gruba ayrılmıştır. Bir tarafta Millî Mücadele'yi destekleyen, diğer tarafta bu mücadeleye muhalif tutum sergileyen yayın organları mevcuttur. Gazeteci, fikir ve siyaset adamı Celal Nuri İleri'nin 1919'da çıkardığı *İleri* gazetesi, İttihatçıları ve İstanbul Hükümeti'ni sert bir dille eleştirerek Millî Mücadele'yi destekleyen en önemli yayın organları arasındadır. Anadolu'daki cephe haberleri ilk olarak bu gazetede yayımlanmıştır. *İleri*'nin yanı sıra *Akşam*, *Vakit* ve *Tasvir-i Efkar* gazeteleri, İtilaf güçlerinin sansürüne rağmen işgal altındaki İstanbul'dan Millî Mücadele haberleri yapmışlardır (Topuz, 1973: 122). Aynı sü-

reçte *İrâde-i Milliye*, *Hâkimiyet-i Milliye*, *Yenigün* ve *Öğüt* gazeteleri ise Millî Mücadele'nin Anadolu'daki başlıca destekçileridir (Güner, 1998: 99-103). Cephedeki mücadeleyi basın kanadında yürüten bu gazeteler; “milletin ümit ışığı, yol göstericisi, müjdeleyicisi ve toplumsal yapıyı bir arada tutan ana unsurlardan biri olarak” vazife şuuruyla çalışmışlardır (Ayhan, 2008: 86). Millî Mücadele döneminde Anadolu hareketinin aleyhinde yayın politikası izleyen başlıca gazeteler ise Ali Kemal'in *Peyam-ı Sabah*'ı, Refi Cevad Ulunay'ın *Alemdar*'ı, İngiliz Muhipleri Cemiyeti'nin yöneticilerinden Sait Molla'nın *İstanbul* gazetesidir (Topuz, 1973: 124). Muhalif kanadın öncüleri konumundaki bu gazeteler, Millî Mücadele liderlerini eleştiren diğer taraftan İstanbul hükümetini ve işgal güçlerini destekleyen içerikleriyle bir karşı duruş sergilemişlerdir.

Millî Mücadele dönemi basınındaki kutuplaşma mizah yayınlarına da yansımıştır. Refik Halit Karay'ın 1922 yılında çıkardığı *Aydede* adlı mizah gazetesi, İstanbul Hükümeti'ni ve işgal güçlerini destekleyen bir yayın politikası takip etmiştir. Bahsi geçen muhalif tutumu ile *Aydede*; *Peyam-ı Sabah*, *Alemdar* ve *İstanbul* gazetelerinin mizah kanadındaki temsilcisidir. Aynı yıllarda *Aydede*'nin karşısında Millî Mücadele'yi destekleyen pek çok mizah yayını mevcuttur. Gazeteci, yazar ve karikatürist kimliğiyle tanınan Sedat Simavi'nin *Diken* [1918-1921] gazetesi, Millî Mücadele'yi destekleyen ilk mizah yayınlarından biridir. Yine aynı ismin *Diken*'in devamı niteliğinde haftalık olarak çıkardığı *Güteryüz* [1921-1923] gazetesi, içeriğindeki karikatürler ve yazılar ile Millî Mücadele'nin savunucusu konumundadır (Öngören, 1998: 68-69). *Güteryüz*'ün en önemli karikatüristleri olan Sedat Simavi ile Cevat Şakir'in İstanbul Hükümeti'nin temsilcilerine, işgal güçlerine ve onları destekleyen gazetecilere yönelik çizimleri bu yayını devrinde ön plana çıkarmıştır. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra yayın hayatına başlayan *Karagöz* (Çakmak, 2014: 1115) ve Semih Lütfi'nin çıkardığı *Ayine* [1921-1922] adlı mizah yayınları da benzer içerikleriyle döneminde ön plana çıkmıştır (Erdoğan, 2014: 169). Bu dönemdeki bir diğer önemli mizah yayını Ercüment Ekrem Talu ile Aka Gündüz'ün kurucuları olduğu *Alay* gazetesidir. İstanbul'da on iki sayı çıkan gazete, Aka Gündüz tarafından Ankara'ya taşınmış, *Anadolu'da Peyam-ı Sabah* adıyla yayın hayatına devam etmiştir. Ali Kemal'in *Peyam-ı Sabah*'ını mizah yoluyla gülünç duruma düşürmek bu gazetenin yayın hayatı boyunca asıl hedefi olmuştur (Aydın, 2009: 102-103). Kısaca bahsedilen Millî Mücadele yanlısı mizah yayınları, resim ve karikatürlerle zenginleşmiş görsel içerikleriyle geniş bir okur kitlesi yakalamış, gözü kulağı cepheye olan Türk halkına umut ve moral aşılamıştır (Böyük, 2019: 146).

Millî Mücadele'yi destekleyen mizah yayınları arasında Hüseyin Suat'ın çıkardığı *Anadolu'da Kalem* gazetesi de vardır. Ankara'da sekiz sayı yayımlanabilen bu kısa soluklu gazete, daha ilk sayı kapağındaki kalpaklı Mustafa Kemal portresiyle siyasi duruşunu açıkça göstermiştir. *Anadolu'da Kalem*'i dönemindeki diğer mizah yayınlarından ayıran ve incelemeye değer kılan husus, Ankara'daki siyasi atmosferi, sosyal hayatı ve başkent olma hazırlığındaki şehrin problemlerini sayfalarına taşımasıdır. Diğer bir ifadeyle *Anadolu'da Kalem*, Millî Mücadele'yi desteklemesine rağmen içerden bir gözle ve mizahi bir dille Ankara'nın siyasilerini ve şehrin yaşam şartlarını eleştirmiştir.

1. Hüseyin Suat Yalçın ve *Anadolu'da Kalem*'in Yayın Serüveni

Hüseyin Suat Yalçın [1867-1942]; şair kimliğiyle, tiyatro ve mizah yazılarıyla tanınan bir kişiliktir. Küçük yaşta babasının kütüphanesindeki divanlar aracılığıyla şiire heves eden Hüseyin Suat, Tıbbiye öğrencisiyken Cenap Şahabeddin'le dostluk kurar. Yeni edebiyatla daha önce tanışan dostu sayesinde divan şairlerinden farklı olarak Namık Kemal, Abdülhak Hamid Tarhan ve Recaiade Mahmut Ekrem'in eserlerini okur. 1893 yılında çocuk hastalıkları alanında ihtisas yapmak üzere Paris'e gider ve Batılı şiiri yerinde tanır (Altuniş Gürsoy, 2001: 3-4). 1896 yılında Cenap Şahabeddin aracılığıyla Servet-i Fünun Topluluğu'na katılır. Servet-i Fünun şiirinin "bireyci anlayışına" uygun olarak ilk dönem şiirlerinde "aşk-kadın, tabiat ve ölüm" temalarını işler (Karaca, 2006: 241). Hüseyin Suat, II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e uzanan süreçte hem şiir anlayışını değiştirmiş hem de kalem sahasını genişletmiştir. Şairliğinin ikinci evresini oluşturan dönemde, bireyci anlayışı terk etmiş, hece vezniyle ve sade bir dille "daha çok geçirdiği tecrübelerle dayanan mizahi ve felsefi şiirler" yazmıştır (Efzayış Suat, 1943: 13). Diğer taraftan II. Meşrutiyet döneminin en önemli mizah yayınlarından biri olan *Kalem* gazetesinde, "Gâve-i Zalim" müstearıyla devrin siyasi ve sosyal problemlerine yönelik "bazen nazım bazen de nesir olarak" mizahi yazılar kaleme almıştır (Efzayış Suat, 1943: 42). Onun şiirleri ve mizah yazıları dışında diğer edebi üretimi tiyatro sahasındadır. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra bu sahada yirminde fazla telif ve adapte ürün vermiştir (Altuniş Gürsoy, 2001: 111).

Hüseyin Suat, 1886'da Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'den mezun olmuş, edebiyatla bağıni koparmadan ömrünün sonuna kadar doktorluk yaparak geçimini sağlamıştır. 1888'de Midilli Belediyesi doktorluğuyla başlayan meslek hayatı, II. Meşrutiyet yıllarında Meclis-i Kebir-i Sıhî üyeliğiyle devam etmiştir. Mütareke yıllarında bu kurumun tasfiyesi üzerine Millî Müca-

dele'ye katılmak için Ankara'ya gitmiş, bir süre Yunus Nadi'nin *Yenigün* matbaasındaki tahrir odasına kalmıştır. *Anadolu'da Kalem*'in yayın hayatına atılması söz konusu odada kararlaştırılmıştır. Hüseyin Suat, gazete çıkarma düşüncesiyle ilgili Yunus Nadi'yle aralarında geçen konuşmayı şu cümlelerle aktarmıştır:

Bir gün Nadi'ye dedim ki:

- *Kalem* gazetesini çıkaralım, ne dersin? Çok güzel ve zengin mevzular var. Zannedersen çok satarız.

- Fena olmaz, dedi. Fakat kime resim yaptıracağız ve nerede bastıracağız?

- Ben resim yapan buldum. Vilayet matbaasında da eski valilerden Abidin Paşa zamanından kalma bir taş var. Üzerinde pek güzel resim basılabilir.

- Gidelim bir görelim...

Gittik taşı muayene ettik. Taşın dört parça kırık olduğunu gördük. Bu parçaları yan yana getirerek törpülettik, tesviye ettirdik. Tecrübelerimiz müspet neticeler verdi. Kolları sıvadık, *Kalem*'in ilk nüshası için yazılar, resimler hazırladık. Fakat iş bununla bitmiyordu. Taşın üzerindeki resimleri basacak olan makine de kırıktı. Bunu da demirciler, lehimciler getirerek tamir ettirdik. Bir iki hamal vasıtasıyla gayet yavaş olmak üzere basılabileceğini anladık. Ertesi gün *Yeni Gün*'de bir ilan çıktı: Gelecek perşembe günü *Kalem*'in ilk nüshası intişar edeceğini şimdiden tebşir ederiz (30 Haziran 1936: 7).

Anadolu'da Kalem gazetesi, 21 Mayıs 1921 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. İlk sayısı yedi yüz elli nüsha basılan gazete yoğun ilgi görmüştür. Gazetenin ilerleyen sayıları da aynı ilgiyle karşılanmış ancak matbaa şartları daha fazla nüsha basmaya imkân vermemiştir. Nitekim sekizinci sayı çıktığı sırada resimlerin basıldığı taş sekiz parçaya ayrılmıştır. Böylelikle *Anadolu'da Kalem*'in yayın macerası teknik imkânsızlıklardan dolayı 16 Temmuz 1921 tarihli sekizinci sayı ile son bulmuştur.

2. *Anadolu'da Kalem*'in Şekil Özellikleri

Anadolu'da Kalem gazetesinin kapak sayfalarında gazeteye dair künye bilgileri verilmiştir. Bu bilgilerin olduğu bölümün ortasında ise başlık klişesi vardır. Başlık klişesinde, üst tarafta küçük puntolarla “Anadolu'da”, büyük puntolarla “Kalem” yazmaktadır. Klişedeki “Kalem” ifadesiyle aynı boyutta mim harfinin solundan sağına doğru uzanan bir divit tüy kalem çizimi mevcuttur. Klişenin altındaki sütunda, “her hafta cumartesi günleri neşrolunan

eğebi, mizahi gazete” ifadesi kayıtlıdır. Bu sütunun sağında gazetenin ücreti, solunda ise tarih bilgisi yazar. Sayı numarası, imtiyaz sahibi, mesul müdürü, idarehanesi, abonelik ve ilan ücretleri klişenin sağ ve sol köşelerinde yer alan bilgilerdir.

Anadolu’da Kalem gazetesinin imtiyaz sahibi, bir önceki başlıkta belirtildiği üzere Hüseyin Suat [Yalçın]’dır. Mesul müdürü, Cumhuriyet devri basınının önemli simalarından Kemal Salih [Sel]’dir. Musavviri ise Ressam Vahideddin’dir. Gazetenin idarehanesi, “Ankara Hükümet Caddesi’nde ‘Yeniğün’ matbaasında daire-i mahsusa” olarak tarif edilmiştir. Her sayının son sayfasında ise “Yeniğün’de tertip, vilayet matbaasında tab olunmuştur.” ibaresi mevcuttur.

Anadolu’da Kalem’in her sayısı sekiz sayfadır. Gazetenin kapak sayfası, orta sayfaları ve son sayfası genellikle tam sayfa karikatürlere ayrılmıştır. Bir üst yazıyla yayımlanan karikatürlerin altına açıklama cümlesi, beyit ya da dördlükler eklenmiştir. Gazetede ki metinler iki sütun halinde dizilmiştir. “Dâhili Haberler” ve “Ankara Kalem Ajansı” başlıkları dışında her sayıda devam eden genel başlık kullanılmamıştır.

Anadolu’da Kalem’in bir nüshası 10 kuruştur. Abone olmak isteyenler altı aylık 250, senelik 200 kuruş ödeyecektir. “Üç aylık abonelik yoktur.” ifadesi ayrıca not düşülmüştür. Gazetede ki ilanlara yönelik her sayıda tekrar eden “ilan ücretleri idare memuru ile kararlaştırır.” açıklaması yapılmıştır. Birinci sayıda ise ilanlarla ilgili şöyle bir not eklenmiştir: “İlanatın beher kelimesinden beş kuruş alınır. Resimli ilanlar için ayrıca bir tarife vardır. Bir defaya mahsus ilanlar her defa tekrarında yarım lira fazlasıyla kabul olunur. Üç aydan ziyade hiçbir ilan kabul edilmez. Üç aylık ilanlar yüzde yirmi teziyata tabidir.” Abonelik ve ilan ücretleriyle ilgili bu açıklamalara rağmen gazete üç aylık yayın sürecini tamamlayamadan kapanmıştır.

3. Anadolu’da Kalem’in Çıkış Amacı ve Yayın Politikası

Anadolu’da Kalem’in adını, çıkış amacını ve yayın politikasını anlamak adına Salah Cimcoz’dan ve *Kalem* mecmuasından kısaca bahsetmek gerekir. Salah Cimcoz, Hüseyin Suat’ın yakın arkadaşı, yayıncı ve siyasetçidir. 1914’te Meclis-i Mebusan’a İstanbul mebusu olarak girmiş, Mütareke döneminde İttihatçıların içinde bulunduğu kafile içinde Malta Adası’na sürgün edilmiştir. İki yıllık sürgün hayatından sonra 30 Mayıs 1921’de İtalya’nın Tarranto Limanı’na gönderilerek serbest bırakılan otuz üç kişilik kafile içinde yer almıştır. Cumhuriyet’ten sonra 1931-1946 yılları arasında TBMM’de İstanbul milletvekili olarak görev yapmıştır (Toker, 2006: 180).

Salah Cimcoz, Celal Esat Arseven ile birlikte 1908-1911 yılları arasında yüz otuz sayı yayımlanan *Kalem* adlı bir mizah mecmuası çıkarmıştır. II. Meşrutiyet döneminde mizahın ve karikatürün birleştiği en önemli yayınlar arasında sayılan *Kalem*; eski ve yeni yaşam koşullarını, meclisin ahvalini, kadın-erkek ilişkilerini, toplumsal aksaklıkları hedef alan içeriğiyle adından söz ettirmiştir. Hüseyin Suat, kendisiyle özdeşleşen Gâve-i Zalim müstearını kullanarak *Kalem* mecmuasında devrin siyasi, sosyal ve kültürel meselelerine yönelik kırk üç yazı kaleme almıştır (Serrican Kabalcı, 2018: 14, 15).

Hüseyin Suat, II. Meşrutiyet döneminin İstanbul’unda yayınlanan *Kalem* mecmuasındaki ruhu ve heyecanı, Millî Mücadele yıllarının Ankara’sında tekrar yakalamak için *Anadolu’da Kalem* gazetesini çıkarır. “Salah Cimcoz’a” başlığını taşıyan birinci sayıdaki başyazısında konuyla ilgili düşüncelerini şu cümlelerle ifade eder:

Senin sanatkâr kalemini Anadolu’da pek iptidai bir surette tekrar yonttum. Her güzel şeyi tazelemek arzusu zannedersem insanların ezeli bir aşkı... Tabi ki ara sıra gönüllerimizi tazelemek arzusundan vâreste kalamadığımız gibi...

Her ne zaman buraya gelersen *Kalem* yine senindir. Biz Anadolu matbuat yârânı, hakkı gasp etmek için değil, hakkın hiçbir kuvvetle bükülmeyen kolunu gâsiplerin beynine indirmek için kalem çalıyoruz. İşte kalemini de ben bu niyetle çaldım. (21 Mayıs 1337: 2).

Hüseyin Suat, yazısının devamında, “terhin olunmuş pırlantalara” benzettiği *Anadolu’da Kalem*’in yayın politikası hakkında bilgi verir. Onun konuyla ilgili cümleleri şu şekilde özetlenebilir: Edebi bir niteliğe sahip olan mizahın kıymeti takdir edilmez hatta mizah ile hiciv birbirine karıştırılır. Oysa bahsi geçen bu iki tür birbirinden ayrı niteliğe sahiptir. Hiciv, “soğuktur, gayzdır, merdûddur”; bu yüzden “Kalem’e bir kelime hiciv girmez.” *Anadolu’da Kalem*’de hiciv yerine latife, mizah, kinaye ve cinas “bir şekl-i edebi” içinde yer alabilir. Yeni yayın hayatına başlayan “küçük kalem”, II. Meşrutiyet yıllarında çıkan “büyük kalem”in mesleğinden ayrılmayacaktır. Amacı, sanat ve edebiyattır. Her neyi güzel bulursa kucaklayıp “harîm-i sanatına” dâhil edecektir. Dili de pek sade, samimi ve sıcaktır. Kimseyi kasten incitmeyecek ve herkesi sevecektir. Hariçten gelen yardımı mesleğine ve sanatına uygun bulursa övünerek alacak ve telif hakkını da hemen ödeyecektir. Yalnız güç beğenen bir özelliğe sahiptir; “ruhunu cezbetmek için mutlaka müstesna bir hilkate mâlik bulunmak” gerekecektir. İlerlemeye, gelişmeye ve yükselmeye pek düşkündür; nitekim her nüshada bir yenilik gösterecek, süslenecek ve tekâmül edecektir. Hüseyin Suat, *Anadolu’da Kalem*’in nasıl bir

gazete olacağını açıkladıktan sonra Salah Cimcoz'un sevimli ve zeki çehresinden "daima nur-i ilham" beklediğini belirterek cümlelerini tamamlamıştır (21 Mayıs 1337: 2).

4. Anadolu'da Kalem'in Yazar Kadrosu ve Muhtevası

Hüseyin Suat, *Anadolu'da Kalem* gazetesinde en çok imzası bulunan isimdir. Kimi zaman kendi adıyla yazmış, kimi zaman Gâve-i Zalim ve Ferhan Ziyad imzalarını kullanmıştır. Kendi adıyla üç, Gâve-i Zalim imzasıyla yedi, Ferhan Ziyad imzasıyla bir kere adından söz ettirmiştir. Hüseyin Suat'ın yanı sıra birer içerikle gazeteye katkı sağlayanlar Mürettipbaşı Kâmil, Hoca Refet Rifki, Mehmet Emin ve M. Zarifyan'dır. Bu isimlerin dışında Kalem, Küçük Kalem, Karaoğlan Çarşısı Kulları, Lokman Hekim ve Talaylama imzaları kullanılmıştır. Bahsi geçen isim ve imzalar dışında gazetede yazılar isimsiz yayımlanmıştır. Tüm sayılar göz önünde bulundurulursa gazetede imzalı yirmi beş, imzasız yirmi sekiz yazı mevcuttur.

Anadolu'da Kalem, karikatür yoğunluklu bir gazetedir. Ressam Vahideddin'e ait toplamda yirmi sekiz karikatürün yer aldığı gazetenin kapak sayfası, orta ve son sayfaları görsellere ayrılmıştır. Bu karikatürlere; devrin siyasi şahsiyetleri, Millî Mücadele, İstiklal Mahkemeleri, Malta sürgünleri, modayı takip eden kadınlar, Ankara'nın belediye hizmetleri ve imar planı yansımıştır.

Gazetenin kapak sayfasından sonra her sayıda başyazı hüviyeti taşıyan sohbet, mülakat, vecize ve mizahi yazı türlerinde bir metin mevcuttur. Sıra-sıyla ilk beş sayıdaki "Salah Cimcoz'a", "Gâve'nin Beyânâtı", "Yeni Bir Meclis-i Millî", "Gâve İstiklal Mahkemesinde", "Millet Meclisinde Nâşinîde Sözler" başlıklı yazılar Kalem imzası taşır. "Salah Cimcoz'a" başlıklı yazının içeriğinden hareketle bu yazıların Hüseyin Suat'a ait olduğu kuvvetle muhtemeldir. Son üç sayıdaki "Müştak Efendi'nin Sözleri", "Âşık Râzi'nin Felsefeleri", "Safinaz Hanım'ın Düşünceleri" başlıklı yazılar Gâve-i Zalim müstearıyla Hüseyin Suat tarafından yayımlanmıştır. Hem Kalem hem de Gâve-i Zalim imzası taşıyan bu yazılar, gazetenin çıkış amacı başta olmak üzere devrin siyasi, askeri, sosyal ve kültürel meselelerine yönelik mizah içerikli değerlendirmeleri ihtiva eder.

Karikatür ve başyazıların yanı sıra *Anadolu'da Kalem*'in her sayısında en az bir şiire yer verilmiştir. Gazetede on iki şiirin yedisi Hüseyin Suat'a aittir. Hüseyin Suat kendi adıyla "Bülbülüm", "Vefasızlıklar"; Gâve-i Zalim müstearıyla "Külhanbeyi Ağzıyla", "Gel Suadım", "Kalem Açmazı", "Âmeden Kalem Efendisi"; Ferhan Ziyad müstearıyla "İstiklal-i Matbuat Marşı" adlı şiir-

lerini yayımlamıştır. Hüseyin Suat, *Anadolu'da Kalem*'deki şiirlerinden bazı- larını aynı adla bazılarını değiştirerek *Gâve Destanı* [1923] adlı şiir kitabına da almıştır. Bahsedilenlerin dışında gazetede; “Sakkalnâme” (Talaylama), “Şâiranâne Tahassüsler” (Hoca Reret Rıfki), “Dil” (Mehmet Emin), “O Değil- dir” (M. Zarifyan), “Ahvâl-i Eyyâm” (İsimsiz) başlıklı şiirler mevcuttur. Ge- neli mizah barındıran şiirlerde siyasi kişilikler, basın hayatı, devrin ahvali ve bireysel konular ön plandadır. Bu şiirlerin yanı sıra karikatürlerin altında be- yit ve dörtlüklere de yer verilmiştir. Anlaşılacağı üzere gazetenin edebi yö- nünü şiirler oluşturmuştur.

Anadolu'da Kalem gazetesinde şiirlerle aynı sayfalarda devrin güncel meseleleriyle ilgili mizahi fıkralar ve muhavereleler yer alır. Gazetenin son sayfalarında ise “Dahilî Haberler” ve “Ankara Kalem Ajansı” başlıkları bulu- nur. Her iki başlıkta başta Ankara olmak üzere ülke ve dünya gündeminden haberlere yer verilir. Ancak bu haberlerin gerçeği yansıtma amacı yoktur; haberlerde gerçek ile kurgu iç içe girmiştir. Dolayısıyla mizah bahsi geçen başlıklarda asıl gayedir.

5. *Anadolu'da Kalem*'in Tematik Tahlili

Anadolu'da Kalem gazetesi, Millî Mücadele dönemi Ankara'sında siya- setin gündeminde olan ve toplum hayatını ilgilendiren pek çok konuyu say- falarına taşımıştır. Gazetede ele alınan konular karikatürden şiire, şiirden sohbet yazılarına ve mizahi fıkralara varıncaya kadar çeşitli türlerde işlen- miştir. Örnek verilecek olursa Millî Mücadele'den hem karikatür hem de şiirle bahsedilmiştir. Erzurum Mebusu Salih Efendi karikatürlere, mizahi fıkralara ve dâhili haberlere yansırken Bolu Mebusu Tunalı Hilmi karikatür ve şiirle gazeteye taşınmıştır. *Anadolu'da Kalem*'in muhtevasına yönelik böyle bir tablo karşısında tematik incelemenin daha iyi sonuç vereceği düşünülmüş, içerik yoğunluğuna bağlı olarak aşağıdaki alt başlıklar belirlenmiştir:

5.1. Millî Mücadele

Anadolu'da Kalem, Millî Mücadele yıllarında Ankara'da yayımlanan bir mizah gazetesidir. Buna bağlı olarak karikatür, şiir ve mizah içerikli haber metinlerinde Millî Mücadele'yi destekleyen bir yayın politikası takip etmiştir. Nitekim gazetenin birinci sayı kapağı, “Büyüklerin büyüğü” üst başlığıyla yayımlanan kalpaklı bir Mustafa Kemal çizimine ayrılmıştır. Bahsi geçen çizimin altında ise “Ey Mustafa Kemal'in simâ-yı iştihârî/ Doldurdu tâb-ı azmin aksa-yı iftiharî” beyti yazılıdır (21 Mayıs 1337: 1). Gazetenin dördüncü sayısındaki “Varan Üç!...” başlıklı karikatürde, bir dağ yamacının uç nokta- sındaki Türk askeri, elinde tüfeği bulunan Yunan askerini havaya kaldırıp

denize atacak pozisyonda tutmaktadır. Karikatürün altındaki beyitler, Türk ordusunun 9 Eylül 1922’de İzmir’e girişinin ve Millî Mücadele’nin zaferle taçlanmasının bir öngörüsüdür:

Bir gün filizlenir yine pis, baldıran gibi,
Ez öldür.. Öyle at denize kalmasın kökü

İnsanlığın cihanda bu alçak vücudunun
Kalsın deniz dibinde müebbet gömüldüğü (18 Haziran 1337: 32).

Anadolu’da Kalem’in sekizinci sayısındaki karikatürlerde Millî Mücadele teması yoğunluktadır. Bu sayının kapağı, elinde tüfeğiyle oturan bir Türk askerine ayrılmıştır. Sol elini çenesine koymuş pozisyonda ufka bakan asker aslında Türk ordusunu temsil eder. Karikatür altında, Türk askerine hitap eden, Millî Mücadele ruhunu ateşleyecek içerikte şu dörtlük yer almaktadır:

Haydi tak süngünü Allah Allah
Sapla her düşmana yok bunda günah
Bu hücumunla vatan ufkundan
Doğacak bir ebedî şanlı sabah (16 Temmuz 1337: 56).

Anadolu’da Kalem’in sekizinci sayısındaki bir diğer karikatür “Yunan Taarruzu Münasebetiyle” üst başlığını taşır. Alt yazısında, “İstanbul’da Yunan millî marşı” açıklaması yer alır. Karikatür, alt alta konumlandırılmış iki çizimden oluşur. Bu çizimlerin ilkinde, Yunan millî marşını çalan bir orkestra; ikincisinde, Yunan marşıyla sevinip eğlenen bir grup ve onlara kulak kaptırmış vaziyette duran teessüre kapılmış bir insan görülür. Karikatür, işgal altındaki İstanbul sahnelerini anımsatacak türdendir. Yunan taarruzu karşısında gayrimüslimlerin gerçekleştirdikleri sevinç gösterileri, buna karşılık Türklerin kendi topraklarındaki çaresizliği karikatüre yansımıştır (16 Temmuz 1337: 60).

“Yunan Taarruzu Münasebetiyle” çizilen karikatürün arka sayfasındaki “Bade’l-zafer” üst başlıklı karikatür, “Ankara hayvanat bahçesinde teşhir olunacak hayvanat” açıklamasıyla yayımlanmıştır. Karikatürü oluşturan çizimin ilkinde, dört tarafı demir parmaklıklı bir kafesin içine hapsedilmiş iki kişi; diğerinde insan suretinde üç hayvan ve onları tekmeleyen bir insan çizimi vardır. İnsan suretindeki hayvanlardan birinin üzerinde “Alemdar” yazısı mevcuttur. Tekmeleyen insan çizimi ise Hüseyin Suat’ı anımsatmaktadır (16 Temmuz 1337: 61). Art arda iki sayfada yayımlanan bu karikatürler birbirini tamamlayacak muhtevadadır. Diğer bir ifadeyle “Bade’l-zafer” başlıklı ikinci karikatür, “Yunan Taarruzu Münasebetiyle” çizilen ilk karikatüre cevap

niteliğindedir. Yunan millî marşını okuyup Yunan ordusunu destekleyen güruh, “zaferden sonra” Ankara hayvanat bahçesinde adeta ziyaretçiler için sergilenmiştir. Bahsi geçen güruhun öncüleri, Millî Mücadele’ye muhalif tutum sergileyen *Peyam-ı Sabah*’ın Ali Kemal’i, *Alemdar*’ın Refi Cevad’ı, *İstanbul*’un Sait Molla’sıdır.

Hüseyin Suat’ın *Anadolu’da Kalem* gazetesindeki ilk şiiri olan “Bülbülüm”, yayımlanış tarihi göz önünde bulundurulduğunda, Millî Mücadele açısından değerlendirilebilecek içeriktedir. Hüseyin Suat, bu şiirinde ilkbahar mevsiminde çiçekli dallarda eş arayan, nağmeleriyle rengin emeller besteleyen bülbülün sonbaharın gelişiyile birlikte bahar mevsimine olan hasretini dile getirir. Şiir boyunca bülbülün derdini anlatan şair aynı zamanda kendini bülbül gibi dertli görüp onunla dertleşmektedir. Şairin derdi ise memleketin işgale uğramasıdır. Dolayısıyla bülbül baharın gelişini, şair de memleketin düşman işgalinden kurtuluşunu arzulamaktadır:

Uykuya dalmışken uzakta deniz
Aydın bağlarında siz oturdunuz
Her dağdan her dağa şimdi hüzn-engiz
O bağın figân-ı emânı gelir

Evet bülbülcüğüm evet ağlarım biraz
Yaşlı gözlerimle edeyim niyâz
Hazâna çevrilen bağların bu yaz
Gözümün önüne hicrânı gelir (21 Mayıs 1337: 3).

“Bülbülüm” şiiri, *Anadolu’da Kalem*’den önce *Şair* dergisinde yayımlanmıştır (6 Şubat 1919: 131). Ancak şiirin yeni hali eskisine göre oldukça değişmiş, sadece bir dördlülüğü aynı kalmıştır. Şair, *Gâve Destanı*’na bu şiirin *Anadolu’da Kalem*’de yayımlanmış halini almıştır (1923: 97-98). “Bülbülüm” şiiriyle ilgili bir diğer husus, yayımlanış tarihi itibarıyla Mehmet Âkif Ersoy’un “Bülbül” şiirini akla getirmesidir. Mehmet Âkif, 1920 yılının Temmuz ayında Yunanlıların Bursa’yı işgali üzerine “Bülbül” şiirini yazmıştır. Milletvekili sıfatıyla bulunduğu Ankara’da Taceddin Dergahı’nda yazdığı bu şiir, *Sebilürreşad* mecmuasının 7 Mayıs 1921 tarihli nüshasında yer alır (Ayaz, 2015: 32). Hüseyin Suat’ın “Bülbülüm” şiiri ise *Anadolu’da Kalem*’in 21 Mayıs 1921 tarihli birinci sayısında, yani Mehmet Âkif’in şiirinden iki hafta sonra yayımlanmıştır. Dolayısıyla 1919 yılında yayımlanan “Bülbülüm” şiirinin değiştirilerek tekrar yayımlanmasında Âkif’in “Bülbül” şiirinin tesiri olduğu söylenebilir.

Anadolu'da Kalem gazetesindeki “Dâhili Haberler” ve “Ankara Kalem Ajansı” başlıklarında, Millî Mücadele’yle ilgili haber üslubuyla sunulmuş mizah içerikli metinler mevcuttur. Bu metinlerde *Peyam-ı Sabah* gazetesinde Millî Mücadele aleyhinde yayımlar yapan Ali Kemal, İstanbul Hükümeti’nde sadrazamlık görevini yürüten Damat Ferid Paşa ve Yunan ordusu alaya alınmıştır.

5.2. TBMM’den Sahneler ve Mebus Algısı

Anadolu'da Kalem gazetesi, TBMM çatısı altında duruşmaların yürütüldüğü meclis ortamını alaycı bir dille eleştirmiştir. Bu eleştiriler, farklı dünya görüşlerine sahip mebusların sağlıklı bir tartışma ortamından uzak olmalarına yöneliktir. “Yeni Bir Meclis-i Millî” başlıklı yazıda alfabedeki harflerin söz olarak kendi önemlerini anlattıkları bir meclis ortamı sunulmuştur. Harfler arasında sonuca ulaşamayan tartışmalar gelecek toplantının “5497 sene-i hicriyesinin son çarşambasına” ertelenmesine neden olmuştur (*Kalem*, 9 Haziran 1337: 18-19). “Millet Meclisi’nde Nâşinîde Sözlere” başlıklı yazıda bu defa söz alan isimlerin gerçek, sahnenin aynı olduğu bir Meclis ortamı vardır. Mustafa Kemal Paşa’nın da katıldığı duruşmada her kafadan bir ses çıkmaktadır. Kimsenin kimseyi dinlemediği duruşma tam bir kaos ortamını andırır. Duruşmayı dinleyici locasından takip eden Gâve-i Zalim yazının sonunda tiyatro perdesini kapar gibi “Bu meclise girebilmekmiş en değerli hüner/ Cenazenize bile teşrif ahiret eyler” beytiyle Meclise ve mebuslara eleştirisini dile getirmiştir (*Kalem*, 25 Haziran 1337: 34).

Yukarıdaki yazıda Gâve-i Zalim müstearıyla metne dâhil olan Hüseyin Suat, kendi imzasıyla kaleme aldığı “Müştak Efendi’nin Sözlere” başlıklı yazısında mebusları, az bilip çok konuşmakla itham eder: “Az söyleyen çok bilir derlerse inanma, çok söyleyen az bilir derlerse inan. Misal mi istersin? İşte dünyanın tek mil mebusân kürsüleri.” (2 Temmuz 1337: 42). “Safinaz Hanım’ın Düşünceleri”nde ise mebusların çalışma performanslarını Safinaz Hanım ile küçük damadı arasındaki muhavereye taşımıştır. İş gücü olmayan küçük damat, pek iş yapmadıkları gerekçesiyle mebusluk peşindedir:

Küçük damadım pek havaidir. Ciddi olarak hiçbir şeye çalışamaz.

Bir gün dedim ki:

- Yavrum, bak herkes çalışıyor. Yükseliyor sen niçin bir işe girmiyorsun?

Biraz düşündü cevap verdi:

- Valide, ben mebus olacağım..

- Daha iyi ya, çalışmak, çabalamak lazım.

- Hayır, mebusluk malumat-ı hususiyeye ihtiyaç göstermeyen bir sanattır. Çalışmaya lüzum yok, dedi... (16 Temmuz 1337: 58).

Anadolu'da Kalem gazetesinde mizahi yazılarıyla mebusları hedef alan Hüseyin Suat, *Gâve Destanı*'nda onları "Bir Hitâp", "İster misin?", "Devâdan Gayrı", "Çıkıyor", "Acaba?" gibi pek çok şiirinde sert bir dille eleştirmiştir (Gürman Şahin, 2018: 136-137). Mebusların vazifelerini layıkıyla yerine getirmemelerine yönelik en dikkat çekici içerik, gazetenin yedinci sayı kapağındadır. "Adliye Vekâletinde" üst başlığıyla sunulan karikatürde, dönemin Adliye vekili masasında oturmaktadır; karşısında ise iki büklüm vaziyette elindeki belgeyi vermeye çalışan bir memur yer almaktadır. Aralarındaki diyalog şöyledir:

- Efendim, koyun meselesi hakkındaki...
- Rica ederim, ben bu sıcakta tos vuramam. Müsteşar beye götür.
- Ya o da sizin gibi derse?
- Marko Paşa'ya anlatırsın... (9 Temmuz 1337: 49).

Karikatürün yayımlandığı tarihte dönemin Adliye Vekili Refik Şevket İn-ce'dir. Buna bağlı olarak karikatürde bir taraftan adı geçen vekil hedeftey-ken diğer taraftan Adliye Vekâletindeki çalışma ortamı eleştirilmiştir.

5.3. Kanunlar ve Kanun Teklifleri

Anadolu'da Kalem gazetesinin hedefindeki başlıca meselelerden biri evlilikle ilgili kanun teklifidir. Canik Milletvekili Hamdi Bey, 19 Ekim 1920'de bekârlardan vergi alınmasına yönelik bir kanun teklifi yapmıştır. Buna göre, "yirmi yaşını doldurmuş olup da henüz evlenmemiş olan veyahut her ne suretle olursa olsun eşinden boşanan erkeklerden" vergi alınması öngörül-müştür (Özer, 2013: 175). Yasalaşmadan rafa kaldırılan kanun teklifi, Erzu-rum Mebusu Salih Efendi [Yeşiloğlu] tarafından TBMM'nin 22 Şubat 1921 tarihli oturumunda, "Mecburi Teehhül Hakkındaki Kanun Teklifi" olarak tek-rar gündeme taşınmıştır. On beş maddelik kanun teklifinin ilk maddesinde evliliğin başlangıç yaşı on sekiz, bitiş yaşı ise yirmi beş olarak belirlenmiştir. Yirmi beş yaşını doldurduğu halde evlenmeyenler evlenmekle mükellef tu-tulacak, gerekçe sunmadan evlenmeyenlerden ise bekârlık vergisi tahsil edilecektir (Özer, 2013: 175-176).

Erzurum Mebusu Salih Efendi, evlilikle ilgili kanun teklifinden dolayı *Anadolu'da Kalem*'in çeşitli sayılarında adından söz ettirmiştir. Evvela ilk sayıda, beşinci defa izdivaç eden Salih Efendi'nin "evvelki gün bir kız çocu-ğu[nun] daha dünyaya" geldiği haber verilir (İsimsiz, 21 Mayıs 1337: 6). Ga-zetenin ikinci sayı kapağı, "İzdivaç Kanununda Bir Madde" üst başlığını taşı-

yan karikatürle çıkar. Karikatürün altında, “Yine mi evleneceksin ramazan ayında/ Hangi fetvâ-yı muhabbet sana ruhsat verdi?” beyti mevcuttur (28 Mayıs 1337: 9). Bir kadınla erkeğin aşk dolu gözlerle birbirine baktığı bu karikatürde hedefteki isim açıkça belirtilmemiştir. Ancak üst başlıkta izdivaç kanunundan bahsedildiğine göre Salih Efendi’nin hedef alındığı söylenebilir. Bir sonraki sayıda alay içerikli “Salih Efendi’ye Çadır” başlıklı haber metni ise bu tespiti güçlendirir: Salih Efendi, perşembe günü altıncı defa evlenmiş ancak “yeni refikası için şehir dâhilinde ve bağlarda” yer bulamamıştır. Nafia Vekâletinden bir çadır talep etmiş, vekâlet de talebini kabul etmiştir (İsimsiz, 9 Haziran 1337: 19).

Hüseyin Suat’ın “Safinaz Hanım’ın Düşünceleri” başlıklı yazısında, Safinaz Hanım ile eşi arasındaki sohbet evlilik kanunuyla ilgilidir. Lakin bu defa Salih Efendi değil, kanunun uygulanabilirliği mevzubahistir:

Kocamla geçen gün epeyce kavga ettik bana diyordu ki:

- Evde küçük çocuk sesi işitmeyeli kulaklarım paslandı. Küçük kızımızı da çabuk evlendir... Yoksa üstüne evlenirim ha. Aklını başına al...

Bak yediği naneye! Dolayısıyla yeni izdivaç kanununu tatbik etmek isteyecek ama hangi kudret-i maliye ve kuvvet-i bedeniyeye ile? İpin iki ucunu bir araya getireceğim diye dişim tırnağım dökülüyor... (16 Temmuz 1337: 58).

Hüseyin Suat, anlaşılacağı üzere, ekonomik şartlar ile kanun teklifi arasındaki uyumsuzluğa dikkat çekmiştir. Gazete sayfalarında Salih Efendi’yi eleştirmemiş olsa da *Gâve Destanı*’nda, “Ne yazıktır sana ey Salih Efendi ne yazık/ Anlamaz kimse seni ırk-ı nisâdan gayrı” beytiyle yermiştir (Gürman Şahin, 2018: 133).

Anadolu’da Kalem sayfalarına taşınan bir diğer mesele mebus seçimi kanunuyla ilgilidir. Bu kanuna göre Osmanlı Devleti’nde I. Meşrutiyet’ten itibaren uygulanmaya başlayan iki dereceli seçim sistemi Türkiye Cumhuriyeti’nde 1943 yılına kadar uygulamada kalmış, 1946 yılında çok partili, tek dereceli seçim sistemine geçilmiştir (Erkmen, 2019: 608). Dolayısıyla *Anadolu’da Kalem*’in yayımlandığı Birinci Meclis döneminde iki dereceli seçim sistemi yürürlükteydi. Bahsi geçen sisteme göre seçmenler önce ikinci seçmeni, ikinci seçmenler de asıl temsilci konumundaki mebusları seçerler. Hüseyin Suat, Safinaz Hanım ile küçük kızı arasındaki diyalogda evlilik bahsinin gölgesinde seçim sistemini eleştirmiştir:

Küçük kızıma ne kadar koca buldumsa hiçbirini kabul etmedi. Sebebini sordum:

- Ben, evvela görmeliyim ki sonra intihap etmeliyim, dedi.
- Annene emniyetin yok mu? Görmeden intihap etsen kıyamet mi kopar, dedim.
- Görmeden intihap etmek! Aman Yarabbi yazdınsa boz... O intihap sânilere mahsustur ben yapamam, diyerek yanımdan hiddetle çıktı... Giderken arkasından baktım, etekleri zil çalıyordu. Hey gidi zamanе kızları hey... Müntehib-i sanileri bile tenkit ediyorlar. Acaba bu gidişle nereye varacağız. (16 Temmuz 1337: 58).

Hüseyin Suat, gündemine aldığı bir meseleyi hicve başvurmadan mizah sınırları içinde kalemine taşımıştır. Hem evlilik kanun teklifi hem de seçim sistemiyle ilgili söylemlerini “Safınaz Hanım”ı aracı kılarak dile getirmesi bu yüzdendir.

5.4. İstiklal Mahkemeleri

İstiklal Mahkemeleri, Millî Mücadele (1920-1922) ve Cumhuriyet döneminde (1923-1927) faaliyet gösteren “siyasal iktidarın amaçlarını gerçekleştirmek için etkin olarak kullanılmış” özel mahkemelerdir (Aslan ve Dündar, 2014: 28). Millî Mücadele dönemindeki İstiklal Mahkemeleri, özellikle asker kaçakları sorununa çözüm bulmak amacıyla kurulmuş, kısa süre içinde vatana ihanet, casusluk, yolsuzluk, eşkıyalık gibi her türlü suçu kapsar hale gelmiştir (Aslan ve Dündar, 2014: 29). *Anadolu’da Kalem* gazetesi, İstiklal Mahkemeleri’nin Millî Mücadele dönemindeki varlığını çeşitli yazılarla gündemine almıştır. İlk olarak Hüseyin Suat, Malta sürgününden dönen eski dostu Salah Cimcoz’u Ankara’ya davet ettiği satırlarda İstiklal Mahkemeleri’ni şu cümlelerle anmıştır: “Burada ne Balta limanı, ne de Nemrud bir divanı harp var. Burada hürriyet var, vatan var, iman var, gaye var. Gerçi bunların meyânında bir de mahkeme-i istiklâl varsa da hiç korkma. Eğer sâlim bir başın varsa teslim et, bir kılına hata gelmez.” (21 Mayıs 1337: 2).

Hüseyin Suat, İstiklal Mahkemeleri’ne yönelik olumsuz bir eleştiride bulunmamış hatta “Hürriyet kelâmı[nı], hürriyet-i şahsiyeyi ben bu mahkemede duyuyor, görüyorum.” cümlesini kuracak kadar İstiklal Mahkemeleri’ne olan inancını dile getirmiştir. “Gâve’nin Beyanatı” başlıklı mülakatında ise “İstiklal Mahkemesi hakkındaki ihtisasınız?” soruna, “Pek naziktirler efendim.” cevabını verip konuyla ilgili kanaat bildirmekten uzak durmuştur. Ancak, “Niçin sükût ediyorsunuz?” sorusu üzerine, kimseden korkmadığını,

mahkeme azalarının ahbabı olduğunu söylemiş, ancak yine de “fincancı katırlarını telaşla ürküt[mekten]” çekinmiştir (28 Mayıs 1337: 10).

Hüseyin Suat, İstiklal Mahkemeleri’ne yönelik çekimser tutumuna rağmen bir diğer yazısında mahkeme salonuna düşmüştür. Dava konusu Gâve-i Zalim imzasıyla yazdığı mizahi şiirlerdir. Bilhassa Ankara Belediye Reisi ve Eski Hariciye Vekili için yazdığı manzumelerdeki beyitler mahkemeye düşmesine sebep olmuştur.¹ Ancak hâkim karşısında yaptığı alay içerikli savunma ile dava tatlıya bağlanmıştır (18 Haziran 1337: 26-28). Bahsi geçen mahkemeye ilgili yine aynı sayıdaki mizahi haberde, Gâve’nin mahkemesinin sonlandığı, fakat tahliyesinin “Etlük’de Saruhan mebusu Necati Bey’in köşkündeki büyük havuzda bir defa ıslanıldıktan sonra” icra edileceği not düşülmüştür (18 Haziran 1337: 30).

İstiklal Mahkemeleri, dördüncü sayıda ilginç bir haberin konusudur. Karaoğlan Çarşısı Esnafı Kulları imzasıyla yayımlanan bir dilekçede, çarşı esnafının gözü önünde vatan hainlerinin adalet pençesine teslim olduğu belirtilir. İstiklal Mahkemesi tarafından kurulan idam sehpasının çarşı esnafı için bir ibret levhası olduğu ancak bu sehpanın “biraz da başka meydanlarda” kurulması istihdam edilir (18 Haziran 1337: 31). Bir sonraki sayıda yayımlanan “İstiklal Mahkemesine Teşekkür” başlıklı yazıdan anlaşılır ki esnafın ricası kabul görmüş, idam sehpasının Koyunpazarı taraflarına taşındığı bildirilmiştir (25 Haziran 1337: 37).

İstiklal Mahkemeleriyle ilgili bir de karikatüre yer verilmiştir. “İç Ağılda” üst başlığıyla yayımlanan karikatürde, İstiklal Mahkemelerinden bir duruşma sahnesi sunulmuştur. İki hâkimin karşısında oldukça masum duran dört sanık, “İstiklal Kuzuları” alt başlığıyla tanıtılmıştır. Ancak onların gerçek hayattaki kişiliklerine yönelik herhangi bir ipucu verilmemiştir (28 Mayıs 1337: 12-13).

Anadolu’da Kalem’in “Dâhili Haberler” başlığı mizahi içeriğiyle asıl metinleri tematik manada desteklemiştir. “İpsizlere İlan” başlığında, “bilimum ipsiz alayına Ankara İstiklal Mahkemesi tarafından” ücretsiz olarak ip dağıtılacağı duyurulmuştur. “Mahkeme Reisinin Şiddeti” başlığında ise Mahkeme Reisi İhsan Bey’in azadan Cevdet Bey’i mahkemeye vaktinde gelmemeyi

¹ Hüseyin Suat’ın bahsettiği beyitlerden ilki “Belediye Reisi” şiirindeki “Bazı bir manda kuşun sūrat-i tanzifate/ Çekemez her yükü ester belediye reisi” beytidir. Diğer ise “İster misin?” şiirindeki “Pek yakın mı, pek uzak mı bir teveccüh var sana/ Maydanozlu, naneli, imanlı fal ister misin?” beytidir.

alışkanlık edindiğın dolayı şiddetle azarladığı ve ihtarda bulunduğu haber verilmiştir (9 Haziran 1337: 22).

5.5. Şahsiyetler

Anadolu'da Kalem gazetesi, siyasi şahsiyetleri hedef alan içeriğiyle ön plana çıkar. Bilhassa kapak ve iç sayfalardaki karikatürler dönemin siyasilere yönelik göndermelerle yüklüdür. Karikatürlerin yanı sıra şiir ve haber metinlerinde de benzer içerikler mevcuttur. Bolu Mebusu Tunalı Hilmi, *Anadolu'da Kalem*'in hem karikatür hem de şiirle sayfasına taşıdığı isimlerden biridir. Birinci sayıdaki son sayfa karikatüründe adı geçen isim; önünde bir kürsü, kürsünün üstünde kâğıt, tek eli kâğıdın üstünde, diğer eli havada konuşur vaziyettedir. Karikatürün altında ise "Ta uzak bir yerden görünür Tuna/ Bir bahar açılır ruhun ufukta" beyti yazılıdır (21 Mayıs 1337: 8). Hüseyin Suat'ın "Külhanbeyi Ağzıyla" şiiri de Tunalı Hilmi'ye yöneliktir. Bu şiirde onun mizaç özellikleri mizahi bir dille eleştirilmiştir:

Ey Tunalı Tunalı
Sözleri fırtınalı
Tam takır kaldı cebim
Sana ben tutunalı

Mebus oldun olalı
Sızdırdın taze balı
Bize de mi lo, lo, lo...
İmanım kahpe nalı (21 Mayıs 1337: 7).

Hüseyin Suat, Tunalı Hilmi hakkında yazdığı manzumeyi yayımlanmadan önce gazete idarehanesinde kendisine okumuş, hakkında ne isterlerse yazabileceklerine dair onay almıştır (6 Temmuz 1936: 4). Ancak gazetenin eleştiri oklarına hedef olan herkes Tunalı Hilmi kadar anlayışlı değildir. Gazetenin üçüncü sayı kapağında "İki Mebus Arasında" üst başlığıyla ve "Dilber Dudakları" açıklamasıyla bir karikatür yayımlanmıştır. Bahsi geçen karikatürde dudakları irice çizilmiş, birbirine bakan iki kişi vardır. Bunlardan biri Malatya Mebusu Mustafa Fevzi Efendi, diğer Kütahya Mebusu Cemil Bey'dir (9 Haziran 1337: 17). Hüseyin Suat'ın hatıralarında bahsettiği üzere Cemil Bey'i güldüren karikatür Fevzi Efendi'yi bir hayli sinirlendirmiştir. Öyle ki Fevzi Efendi beline silahını takıp Hüseyin Suat'ı aramaya koyulmuş, gazete idarehanesini basıp "Bir daha bana ait bir hezeyan edersen aleyhinde meclise bir takrir verir, seni Ankara'dan sürdürürüm." tehdidinde bulunmuştur (6 Temmuz 1936: 4). Ancak tehdidin pek işe yaramadığı bir sonraki sayıda yayımla-

nan “İki Ahbap Arasında”ki muhavere-den anlaşılır. Bu dostça sohbette arkadaşlardan biri “Tatlıların içinde hangisini seversin?” diye sorarken diğeri, “Kalem’deki dilberdudaklarından başka hepsini.” cevabını vermiştir (18 Haziran 1337: 30).

Anadolu’da Kalem’in hedefindeki isimlerden bir diğeri Tokat Mebusu Mustafa Vasfi Bey’dir. Altıncı sayıda “Tokadın ham armudu” üst başlığıyla sunulan karikatürde, Mustafa Vasfi Bey’in başı bir servis tabağı içinde irice bir armut biçiminde gösterilmiştir. Karikatürün altında ise Hüseyin Suat’ın yazdığı şu beyitler mevcuttur.

Tokat’ın meyvesi bol, armudu bol
Dediler... gitmeğe buldum bir yol

Eski bir yaylı tuttum geceden
Çıkacaktım yola erken erken

Dediler: nafile zahmet etme.

Hepsi hamdır, geri dön, gel gitme! (2 Temmuz 1337: 48).

Gazetenin Mesul Müdürü Kemal Salih’in verdiği bilgiye göre Mustafa Vasfi Bey’le ilgili karikatür, gazete aleyhinde TBMM’ye bir takrir verilmesine neden olmuştur (28 İkincikanun 1944: 2). Gazetenin bir sonraki sayısında Hüseyin Suat’ın Gâve-i Zalim imzalı “Kalem Açmazı” şiiri tam da bu takrir meselesinin gündemde olduğu süreçte yayımlanmıştır. Hüseyin Suat, yedi dörtlükten oluşan şiirinde Mustafa Vasfi Bey’i hedef almış, takrire rağmen kendisine meydan okumuştur:

Geçen gün yeni bir “Kalem” açmazı
Damayı çıkardı asumanlara
Kızdırdı bu oyun bir bey-namazı
Güldürdü kendini Müslümanlara

Bazı ham armutlar uyup evhama
İstidâ vermişler yeşil imama
Hepsinin de varmış belinde kama
Güleriz bu cesur pehlivanlara (9 Temmuz 1337: 56).

Hüseyin Suat, tehdit ve baskılara karşı cesaretini, “Yetişir bize bir kurşun kalemi/ Bununla gezeriz yem-i âlemi” ifadeleriyle göstermiştir. Ancak karşılıklı restleşmeye rağmen takrir meselesi Dâhiliye Vekili Refet Paşa’nın araya girmesiyle geri alınmıştır. Kemal Salih, olayın tatlıya bağlanmasında

Mustafa Vasfi Bey'in hoşgörüsünü de göz ardı etmemiştir (28 İkincikanun 1944: 2).

Günümüzde Çek Cumhuriyeti'nin sınırları içinde bulunan dünyaca ünlü Marienbad kaplıcaları, iki vekille ilgili göndermeye kaynaklık etmiştir. Gazetenin birinci sayısında İstanbul Mebusu ve Maliye Vekili Ahmed Ferid Bey'in tedavi için Marienbad kaplıcalarına gideceği, bu sebeple onu uğurlayacak heyetin makamlarını terk eyledikleri haber verilir (21 Mayıs 1337: 6). İkinci sayıda ise Marienbad kaplıcalarına gitmek üzere yola çıkan Ahmet Ferid Bey'in gazeteye gönderdiği şu mektuba yer verilmiştir.

Bugün salimen Antalya'ya muvâsalat ettim. Ankara'dan azimetimi hiçbir gazete neşr etmediği halde sizin bunu yazmak lutfunda bulunmanız bendenizi çok minnetdâr etmiştir. Bilhassa arz-ı teşekkür ederim. Antalya'ya kadar geçtiğim yerlerde fevkalade tezâhürâtla istikbal edildim, bunları dillendire ballandıra yazmanızı rica ederim. Antalya'dan bugün yarın hareket edeceğim, vapur bekliyorum. Burada muhasebecinin evinde misafirim.

Marienbad'dan vazgeçtim, İsviçre'ye gideceğim... Buna da sebep buraya gelir gelmez aldığım bir mektubun zarf ve kağıdıdır. Fevkalade nefâset irâe eden bu zarf ve kağıdın markasına nazaran İsviçre fabrikalarında imâl edildiğini gördüm, derhâl Marienbad'ı unutup, imâlâtına hayran olduğum İsviçre'ye gitmeye karar verdim. (28 Mayıs 1337: 14).

Ahmed Ferid Bey, Marienbad kaplıcalarından vazgeçmiş olsa da bu kaplıcalara gidecek bir başka siyasi kişilik vardır. Altıncı sayıdaki “Dervişin Fikri Neyse Zikri Odur” başlıklı karikatürde, üzerinde “Marinbad” yazan bir küvetin içine uzanmış düşünen insan çizimi yer alır. Karikatürün alt yazısı ise şöyledir: “Acaba teşkilât-ı esâsiyye kanununda ne gibi tadilât icra ederiz.” (2 Temmuz 1337: 44-45). Hüseyin Suat'ın hatıralarında bahsettiği üzere hedef alınan isim Adliye Vekili Celaleddin Arif Bey'dir ve bu karikatür “o zamanki ahval-i ruhiye için pek manidar” karşılanmıştır (6 Temmuz 1936: 4).

Anadolu'da Kalem'in hedefindeki siyasi kişilikler arasında TBMM 1. Dönem Hakkari Mebusu Mazhar Müfid Bey, Muvazene-i Maliye Encümeni Reisi olarak devlet bütçesinde yaptığı kesintilerle; Ertuğrul Mebusu Osmanzâde Hamdi Bey, evliliği münasebetiyle yazı, karikatür ve haber metinlerinde alaya alınmıştır.² Şair, yazar ve siyaset adamı Samih Rifat Bey ise Zerdüş'tün

²Mazhar Müfid Bey, “Mazhar Müfid Bey'in Bir Nutku” başlıklı yazıda hedef alınmıştır (9 Temmuz 1337:51-52). Osmanzâde Hamdi Bey, ilk iki sayıdaki haber metinlerinde (21 Mayıs 1337: 6; 28

Türk veya İran menşeli olup olmadığı konusu üzerinde başlayıp 1918 yılında yaklaşık üç ay devam eden, kısaca “Zerdüşt Münakaşası” diye bilinen (Uçman, 2012: 512-513), Rıza Tevfik ile aralarındaki kalem kavgası nedeniyle hedeftedir.³

Anadolu’da Kalem gazetesinde adından sıkça bahsedilen isimler arasında Salah Cimcoz da vardır. Ancak o eleştiri maksadıyla değil, bir dost sıfatıyla anılmıştır. Hüseyin Suat, “Salah Cimcoz’a” başlıklı yazısında gazetenin çıkış amacını ve yayın politikasını açıklamış, diğer taraftan eski dostunu özlemle yâd etmiştir. (21 Mayıs 1337: 2). Gazetenin son sayısındaki “Âmeden Kalem Efendisi” başlıklı şiirinde ise Malta sürgününden dönen Salah Cimcoz’u Ankara’ya davet etmiştir (16 Temmuz 1337: 59).

5.6. Ankara

Anadolu’da Kalem gazetesi, Ankara’nın sosyal hayatına karşı duyarlıdır. Daha çok eleştirel bağlamda şehrin problemlerini aktaran gazete aracılığıyla Millî Mücadele dönemi Ankara’sıyla ilgili fikir sahibi olmak mümkündür. Bu dönemde Ankara’nın temel problemlerinden biri, kalacak yer tedarikidir. Millî Mücadele’nin başlaması ile Anadolu’nun çeşitli şehirlerinden ve işgal altındaki İstanbul’dan Ankara’ya gelen insanlar, oldukça az sayıda otel, pansiyon ve kiralık ev bulunan şehirde başlarını sokacak hane arayışına girmişlerdir. Hatta mebuslar için Muallim Mektebi tahsis edilmiş, “büyük bir koşuşta yerlere yataklar serilerek” yatakhane vücuda getirilmiştir (Kansu, 1986: 570).

Anadolu’da Kalem’in imtiyaz sahibi Hüseyin Suat, Ankara’da yersiz yurtsuz kalan isimlerden biridir. Öyle ki başını sokacak bir yer bulamayınca tren istasyonundaki servis vagonunda kalmıştır. Daha sonra Yunus Nadi’nin *Yenigün* matbaasına taşınmış; altında bir keçi postu, üstünde gocuğu, başının altında yastık yaptığı bavulu ile günlerce burada yatmıştır (30 Haziran 1936: 7). Kendi yaşamından izler taşıyan “Gel Suadım” başlıklı şiirindeki “Kalacaksak bu gece hâne-i viranımızda/ Hırka bir şilte, aba üstüne yorgan olsun” mısralarında, tam olarak hatıralarında bahsettiği hayatı tarif etmiştir (2 Temmuz 1337: 43).

Ankara’da kalacak yer temininin yanı sıra mekânların temizliği ayrı bir meseledir. Gazetenin bu konudaki hedefinde, Millî Mücadele döneminin zor

Mayıs 1337: 14) ve “Hamdi Efendi’nin Zifafı” üst başlıklı karikatürde adından söz ettirmiştir (9 Haziran 1337: 20-21).

³ Samih Rifat Bey, “Rif’atlı semâhatlu” üst başlığıyla yayımlanan “Zerdüştün Son Hafidi” alt yazılı karikatürde hedef alınmıştır (9 Haziran 1337: 24).

günlerinde pek çok siyasi ve edebi kişiliği ağırlayan şehrin meşhur oteli Taşhan vardır (Sarioğlu, 1995: 188-189). Âşık Razi'nin ağızından vecizeler sunan Hüseyin Suat, "sineklerin payitahtını" görmek isteyenlere Yenbuk'a gitmeyi; pire ve tahtakurusu görmek isteyenlere Ankara'nın Taşhan'ına girmeyi tavsiye etmiştir (9 Temmuz 1337: 50). "Âmeden Kalem Efendisi" başlıklı şiirinde ise Salah Cimcoz'u Ankara'ya davet etmiş, "Buyurun bir iki gün Taşhan'ına/Pireler de size çoktan müştak" beytinde yine Taşhan'ı anmıştır (16 Temmuz 1337: 59). Ankara'daki Anadolu Lokantası da aynı sorundan dolayı haber sütununa taşınmıştır. Sinekten şikâyet eden müşteriye lokanta sahibi tarafından şöyle cevap verilmiştir: "Sineklerin def ve tenkili için vali beye istid'a verdik, belediyeye havale buyuruldu." (16 Temmuz 1337: 63).

Anadolu'da Kalem gazetesi, mekânların haricinde şehrin temizliğini gündemine almıştır. "Dâhili Haberler" başlığında, Ankara Valisi İhsan Bey'in belediye reisi ile sıhhiye müdürünü makamına davet ederek şehirde gördüğü temizlik ve ucuzluktan dolayı teşekkürlerini bildirdiği kinayeli bir dille duyurulmuştur (21 Mayıs 1337: 6). Diğer bir haberde ise Ankara Valisinin "iki günden beri kemal-i faaliyetle" Ankara sokaklarını dolaştığı, böylelikle "Ankara piyasası"nın biraz terfi ettiği bildirilmiştir (18 Haziran 1337: 30). Hüseyin Suat, şehir planı ve belediye faaliyetleri bakımından Ankara'yı "Müştak Efendi'nin" ağızından şu mizahi ifadelerle eleştirmiştir:

Ankara'nın kedisi, keçisi pek güzel, balı ve armudu pek nefistir. Demek ki tabiat Ankara'da hayvanata, nebatata ve hatta haşerata bir lutf-ı mahsusta bulunmuş bunları emsaline fâik kılmış. Acaba tabiatın bu tevzi'-i mükâfâtı esnasında buranın evleri, dükkânları, sokakları, belediyesi nerede imiş? Bu meseleyi şimdiye kadar hal ledemedim. Hele hamdolsun bu sene öğrendim. Meğer o esnada hepsi kırkikindi yağmuru duasına çıkmışlar. Şehirde bulunmamışlar (2 Temmuz 1337: 42).

Yukarıdaki cümlelerde Ankara'yı bakımsız ve başıboş bir şehir olarak değerlendiren Hüseyin Suat, "Gâve'nin Beyanâtı"nda şehirdeki mekânların hijyensiz oluşu ve bilhassa tabakhanenin muhite yaydığı kokudan dolayı Sıhhiye Müdürünü hedef almıştır:

- Ahvâl-ı sıhhiye hakkındaki müşâhedâtınız?
- Ha, bak bu işte sayım da yok, suyum da... Geçen gün gazetelerde Ankara sıhhiye müdürünün bir beyânnâmesini okudum, tamam o sırada hükümet meydanının polis dairesi, tarafındaki kapısından içeri giriyordum. Sağ taraftaki binanın altından mülevves bir mec-

ranın cereyanını gördüm üzerinden atlayarak geçtim. İşte orada düşündüm: Acaba dedim, Ankara sıhhiye müdürü bey bu mecradan atladıktan sonra mı o beyannâmeyi yazdı; yoksa yazdıktan sonra mı atladı? Bir gün de debbağhaneden geçiyordum orada da durdum düşündüm: Acaba dedim, Ankara sıhhiye müdürü bey kokuya alıştıktan sonra mı buradan geçti, yoksa geçtikten sonra mı kokuya alıştı. (28 Mayıs 1337: 10).

Hüseyin Suat'ın yazıları dışında imzası olarak yayımlanan bir metinde, Ankara Belediyesine ait şehrin temizliğini yapan arabaların kapaksız oluşu, böylelikle toplanan çöplerin tekrar sokağa saçılması bir dava şeklinde sunulmuştur (25 Haziran 1337: 37).

Ankara'yla ilgili içeriğin bir kısmı da şehir planıyla ilgilidir. Yedinci sayı da; "Gelecek Sene Ankara'da Yapılması Taht-ı Karar Alınan Büyük Park" açıklamasıyla sunulan cami minarelerinin gölgesinde kalmış, bol ağaçlı bir park çizimi mevcuttur. Ancak bahsi geçen büyük parka yönelik herhangi bir isim zikredilmemiştir (9 Temmuz 1337: 52). Şehir planıyla ilgili en ilginç haber, "Misak-ı Milliye'nin istihsalinden sonra Ankara yârânına" yöneltilecek şu soruyla ilgilidir: "Ankara şehrinde ne gibi tezyinat-ı mahalliye icra ettiniz?" Bu soru, "Birçok kavak diktik..." şeklinde peşinen cevaplanmış, "Teşekkür olunur ki incir dikmemişsiniz." şeklinde yorumlanmıştır (16 Temmuz 1337: 63).

5.7. Basın Hürriyeti ve Basından Haberler

Hüseyin Suat, II. Meşrutiyet'in ardından basına yönelik sansürün kalkmasını coşkuyla karşılamış, sevincini "Bayram-ı İstikbal" şiirine taşımıştır (Gürman Şahin, 2018: 144). Millî Mücadele yıllarında da basın hürriyetini destekleyen şair, bu defa İstiklal Marşı'na öykünerek İstiklal-i Matbuat Marşı'nı yazmıştır. İstiklal Marşı ile aynı vezin ve benzer kafiyeler kullanılarak on kıta halinde yazılan şiirde "özlenen unsur fikir hürriyeti denilen, düşündüklerini yazıp, söyleme serbestliğidir." (Altunış Gürsoy, 2001: 61). Tehzil türünün örneği olarak da gösterilebilecek söz konusu şiir, Millî Mücadele dönemi basınına uygulanan sansüre verilen bir tepkidir. Şair, basın hürriyeti konusunda kendisi gibi düşünenleri harekete geçmeye davet etmiştir:

Siper-i aşk edelim kendimize Çamlıbel'i
Kırılım şi'rimize her uzanan kanlı eli
Çözelim bâd-ı sabâlarla o zülf-i emeli
Açalım şehper-i hülyâda livâ-yı ezeli
(...)

Söyle hayran olayım nutkuna ey Rüstem-i lâle
Söylemek bir gün olur belki emr-i muhâl
Böyle hürriyet efkârı biz ettikçe helâl
Hakkıdır eylese cânân bize her gün la'net
Hakkıdır hakkı çizen hâmemizin izmihlâl.

Anadolu'da Kalem gazetesinin haber sayfaları daha çok mizah içeriğiyle basın hayatından haberler sunar. Örnek verilecek olursa “Teessüf Ederiz” başlığı altında “Kalem’in neşredildiğini haber vermemek nezaketsizliğinde bulunan *Yenigün* ve *Hâkimiyet-i Milliye* gazetelerine alenen teessüf beyanları” mevcuttur (21 Mayıs 1337: 6). “Kalem Ajansı” başlığında, “Kalem aleyhinde ciddi bir taarruz icrasına teşebbüs edilmişse de” bunun “şiddetli ultimatom ve kuvâ-yı maneviyye” ile geri püskürtüldüğü bildirilir (16 Temmuz 1337: 63). Gazetenin kendine yönelik haberleri dışında, Bolu Mebusu Tunalı Hilmi'nin “Memiş Çavuş Tayyare ile Seyahatte” başlıklı külliyatına yeni bir eser daha ilave edeceği, şehirde birçok birliklerin teşekkül ettiğini gören gazete müvezzilerinin Müvezziler Birliği kurduğu, Kütahya Mebusu Besim Atalay'ın “Köy Hocası” sermuaharrirliğine tayin edildiği (21 Mayıs 1337: 6), Ankara'da gazetelerin pek fahiş fiyatla satıldığını dikkate alan Besim Atalay'ın “yüz para fiyatla ve (Talaylama)⁴ adıyla” bir gazete neşrine karar verdiği duyurulmuştur (9 Haziran 1337: 22).

5.8. Kadınlar Hakkında

Anadolu'da Kalem gazetesinde gerek karikatürler gerek yazı ve şiirler aracılığıyla neredeyse her sayıda kadınlardan bahsedilmiştir. Kadınlarla ilgili dikkat çekilen hususlardan biri onların dış görünüşlerine verdikleri önem ve moda tutkularıdır. Dördüncü sayıdaki “Paça Günü” üst başlıklı kariktürde, kısa etekli, topuklu ayakkabı giymiş kadın ayaklarına yer verilmiştir. Karikatürün altında ise “Pây u dâmen böyle hayret baş olunca âleme/ Var kıyas et sine-i uryan vuslat neyduğün” beyti yer almaktadır (18 Haziran 1337: 28-29). “Boya muhabbeti” başlığıyla sunulan bir diğer karikatürde modayı takip eden şık hanımefendiler parfüm kokularıyla hedeftedir. Şık bir hanımefendi, Kayserili bir ayakkabı boyacasına ayakkabılarını boyatır. Bu müddet zarfındaki konuşmaları ise şöyledir:

- Yüzüme neye dik dik bakıyorsun? Sen nerelisin?
- Gayserili...

⁴ Gazetede ki bu haber metnine dayanarak ikinci sayıda yayımlanan “Sakkalnâme” şiirindeki Talaylama müstearını Besim Atalay'ın kullandığı söylenebilir.

- Tevekkeli değil deminden beri sarımsak kokusundan midem bulandı.
- Benim de misk gibi gohulardan içim gabardı... (16 Temmuz 1337: 64).

Kadın bahsi karikatürler dışında en çok Hüseyin Suat'ın yazı ve şiirlerinde yer alır. Hüseyin Suat, kendisiyle yapılan mülakatta, bilhassa “Müştak Efendi'nin Sözleri” ve “Âşık Razi'nin Felsefeleri” başlıklı yazılarında; evlilik, kadın-erkek ilişkileri, kadın güzelliği, kadınların hayata bakışı ve hayattan beklentileri noktasında okuyucularına nasihat üslubuyla tavsiyelerde bulunmuştur. Bu yazılarda kadınlara karşı çekimser bir tavır sergileyen, evlilikten korkan bir insan tipi mevcuttur (2 Temmuz 1337: 42; 9 Temmuz 1337: 54).

Hüseyin Suat, *Anadolu'da Kalem*'de kadınlara karşı mesafeli bir tutum içinde olmasına rağmen şiirlerinde sıklıkla aşk temasını işlemiştir. Dördüncü sayıda yayımlanan “Vefasızlıklar” başlıklı şiirinde; aşkta heyecan arayan, heyecanı kaybedince gönülden gönle konma hevesi içinde olan bir âşık tavrı vardır. Şaire göre tek bir gönüle bağlanmak da doğru değildir:

Ebedî aşk olamaz zevk olamaz âlemde
Tazelenmezse muhabbet yaşamaz âdemde
Ne kadar ben seni sevsem yine en son demde
Bir silik buse kalırsın leb-i câm-ı cemde

Paslanır sûzen-i sevda iki günde sende
Taktığın gül kurur elbet o güzel sinende
Belki yadınla kalır bir kuru yaprak bende
Tazelenmezse çiçekler yaşamaz gülşende

Taze bir his ile her gün fem-i sevda açılır
Buse-i hârine bir renk-i tarâvet saçılır. (9 Haziran 1337: 19).

Hüseyin Suat, yazdığı vecizelerde de aşka yönelik benzer bir tavır içindedir. Nitekim bir vecizesinde aşkın dünyadaki âşıklar kadar tarifi olduğunu, dolayısıyla “bu kadar su götürür bir mesele için şairlerin” feryadına acıdığını belirtmiştir (9 Temmuz 1337: 54).

5.9. Bireysel Konular

Anadolu'da Kalem gazetesinde bireysel konuların daha çok şiir türünde ön plana çıktığını söylemek mümkündür. Hüseyin Suat, “Gel Suadım” başlıklı şiirinde divan şairi Nedim'in “Dökülen mey kırılan şîşe-i rindân olsun”

mısraından tazmin yoluyla faydalanmıştır. Şairin Ankara'daki yaşamından izler taşıyan şiirde; ikbal kaygısı, makam ve mevki elde etme arzusu, daha çok para kazanma hırsı karşısında kalender meşrep bir tutum dikkati çeker (2 Temmuz 1337: 43). Mehmet Emin imzasıyla serbest nazımla yazılan "Dil" başlıklı şiirde dünya düzeni ve ölüm duygusu sorgulanır. Nitekim şiir cinnet geçirmiş bir insanın ağzından yazılmış hissi verir. Her bölümün sonunda tekrarlanan "Hah, hah, hah, hah..." nakaratları bu duyguyu kuvvetlendirir (25 Haziran 1337: 35). İmzasız yayımlanan "Ahval-i Eyyam" başlıklı şiirde hayat şartları karşısında mutsuzluk hâkim iken gelecek günlere yönelik umut beklentisi söz konusudur (16 Temmuz 1337: 63). Hoca Refet Rifki imzalı "Şairane Tahassüsler" şiiri eleştirel bir söyleme sahiptir. Şair, fakir ile vurguncunun kaderinden hayat pahalılığından, çarşı pazardaki kötü mallardan, tiryakilerin vaziyetinden kısacası var olan düzenden şikâyetçidir (28 Mayıs 1337: 15). Mizah barındıran bu şiirlerde dünya nizamına karşı şairlerin hissiyatları ön plandadır.

Anadolu'da Kalem'de fakir ve çaresiz insanlara yönelik acıma duygusu da işlenmiştir. İmzasız yayımlanan "Ana ile Kız Arasında" başlıklı muhavere, yıllar önce kocasından boşanmış ve tek başına kızını büyüten bir kadının ayrılık acısından bahsedilir (25 Haziran 1337: 36). Yedinci sayıda yer alan bir karikatürde yoksul görünümlü bir adam çizimine yer verilmiştir. Karikatürün altında ise şu dördlük yer almaktadır:

Eli boş, midesi boş, çantası boş
Kalakaldık sıcaklarda ne hoş!
Yürü ey tâli'i bedbaht insan
Yürü ukbada doyur karnını hoş!.. (9 Temmuz 1337: 56).

Anadolu'da Kalem'de yer alan metinlerin bir kısmında ise boşluk doldurma kaygısının ön planda olduğu göze çarpar. Mürettipbaşı Kamil imzalı "Bir Varmış Bir Yokmuş" başlıklı metinde bir padişahın zalimliği baykuş meselesi üzerinden anlatılmıştır (21 Mayıs 1337: 3). M. Zarifyan imzasıyla yayımlanan "O Değildir" başlıklı metin "Ermenice Şiirler" iddiasıyla sunulmuş ancak şiirden ziyade nesre yakın bir şekilde ve anlamsız içeriğiyle dikkat çekmiştir (2 Temmuz 1337: 46). Bunların haricinde imzasız yayımlanan metinlerden "Bir Havale Dolayısıyla" başlığında, eşeği yüzünden cezaya çarptırılan bir esnafın yanlışlıkla Kalem mecmuasına dilekçe yazması; "Bayram Tebrikleri"nde iki gurbettede, iki ihvan, iki zât, iki memur ve iki Ankaralı arasında geçen bayram tebrikleri (18 Haziran 1337: 29); "Ha Berakât" yazısında Ankara Merkez Kıraathanesi'ndeki ücret ödeme usulü mizahî bir dille anlatılmıştır (2 Temmuz 1337: 46).

Sonuç

Anadolu'da Kalem, Millî Mücadele dönemi Ankara'sında 21 Mayıs-16 Temmuz 1921 tarihleri arasında her sayısı sekiz sayfa olmak üzere toplamda sekiz sayı yayınlanmış haftalık bir mizah gazetesidir. Hüseyin Suat, gazetesinin yayın politikası bahsinde hicve yer vermeyen bir mizah yayını çıkardığını, amacının sanat ve edebiyat olduğunu, kimseyi kasten incitmeyeceğini ve herkesi seveceğini belirtmiştir. Ancak *Anadolu'da Kalem* bilhassa dönemin mebuslarını hedef alan siyasi içeriğiyle ön plana çıkmıştır. Bu bakımdan gazetesinin yayın politikasıyla içeriğinin uyuşmadığı belirtilmelidir. *Anadolu'da Kalem*, yazarlar yönünden sınırlı bir kadroya sahiptir. Gazetede en çok imzası yer alan Hüseyin Suat Yalçın dışında Mürettipbaşı Kâmil, Hoca Refet Rifki, Mehmet Emin ve M. Zarifyan isimleriyle karşılaşmıştır. Onlar da sekiz sayı boyunca sadece bir kez adlarından söz ettirmişlerdir. Dolayısıyla *Anadolu'da Kalem* adeta Hüseyin Suat'ın kişisel çabası ve gayretiyle çıkmış, düşüncelerini yansıtan bir içerikle şekillenmiştir. Nitekim onun *Gâve Destanı*'nda dönemin siyasi hayatına yönelik eleştirel tutumu *Anadolu'da Kalem*'dekiyle örtüşmektedir. Diğer bir ifadeyle gazetede sohbet, vecize ve mülakatlarıyla yaptığı eleştiriye *Gâve Destanı*'nda şiirle yapmıştır.

Anadolu'da Kalem, karikatür yoğunluklu bir gazetedir. Sekiz sayılık gazetede toplamda yirmi sekiz karikatür yer almıştır. Karikatürün dışında sohbet, mülakat, şiir, vecize, mizahi fıkra, muhavere ve haber türlerinde metinlere yer verilmiştir. Bu yönüyle zengin bir içeriğe sahip olan *Anadolu'da Kalem*, Millî Mücadele dönemi Ankara'sının hem siyasi hem de sosyal hayatına yönelik mizah penceresinden bir sunumudur. Muhteva yönüyle *Anadolu'da Kalem*, Millî Mücadele'yi destekleyen bir mizah yayınıdır. İlk sayı kapağındaki kalpaklı Atatürk portresi ve cephedeki Türk askerlerini temsil eden beyit ve dörtlüklerle güçlendirilmiş yiğit "Mehmetçik" çizimleri; İstanbul Hükümeti yöneticilerine, muhalif basına, işgal güçlerine yönelik alay ve hiciv içerikli karikatürler Millî Mücadele'yi desteğin nişaneleridir. *Anadolu'da Kalem*, Millî Mücadele'yi desteklemesine rağmen Ankara'nın siyasi ve sosyal hayatına karşı eleştirel bir tutum sergilemiştir. TBMM'deki duruşmalar, mebuslar, kanun ve kanun teklifleri, İstiklal Mahkemeleri, Ankara'nın belediye hizmetleri bazen sert bazen yumuşak bir dille eleştirilmiştir. Dolayısıyla Millî Mücadele'yle ilgili askeri cepheye övgü, siyasi yapılanmanın bilhassa şahıslarına eleştiri söz konusudur. *Anadolu'da Kalem* gazetesinde moda, aşk, aile ve toplum hayatındaki yeri bakımından kadınlara; hayat şartlarından şikâyetin, acıma duygusunun işlendiği bireysel konulara; diğer taraftan güldürü

amaçlı metinlere yer verilmiştir. Siyasi muhtevanın gölgesinde kalan bu konularla *Anadolu'da Kalem* gazetesi zengin bir içeriğe kavuşmuştur.

Kaynakça

- Altunış Gürsoy, Belkis (2001). *Hüseyin Suat Yalçın Hayatı ve Eserleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Aslan, Seyfettin ve DüNDAR, Tahir (2015). “Cumhuriyet Döneminde İstiklal Mahkemeleri”. *Mukaddime*, 5(1): 27-44.
- Ayaz, Hüseyin (2015). “Bülbül Şiiri Etrafında Mehmed Âkif’in Değerler Dünyası Üzerine Düşünceler”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1): 31-37.
- Aydın, Hakan (2009). “Milli Mücadele’de Kemalist Anadolu’nun Mizah Organı: Anadolu’da Peyam-ı Sabah (1921-1922)”. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 22: 101-115.
- Ayhan, Bünyamin (2008). “Olağanüstü Durumlarda Toplumsal Dayanışma ve Bütünleşmeye Basının Katkısı: Milli Mücadele Dönemi Türk Basını”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19: 75-99.
- Böyük, Mustafa (2009). “Milli Mücadele Dönemi Mizah Basını: Güler yüz Dergisi ve Sedat Simavi Karikatürleri”. *Simetrik İletişim Araştırmaları Dergisi*, 1(2): 136-147.
- Çakmak, Fevzi (2014). “Aydede ve Karagöz Mizah Dergilerinde Türk Kurtuluş Savaşı”. *Büyük Taarruzun 90. Yılında Uluslararası Milli Mücadele ve Zafer Yolu Sempozyumu*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2: 1113-1142.
- Efzayış Suat (1943). *Hüseyin Suat Yalçın ve Şiirleri*. İstanbul: İstanbul Halk Basımevi.
- Erdoğan, Mehmet (2014). “Milli Mücadele Döneminde Bir Mizah Dergisi”. *Turkish Studies*, 9(12): 169-177.
- Erkmen, Ayşe (2019). “İki Dereceli Genel Seçimlerden Tek Dereceli Demokratik Seçimlere Yaşanan Süreç”. *International Journal of Social Humanities Sciences Research*, 33: 608-622.
- Güner, Zekai (1994). “Milli Mücadele’de Türk Kamuoyunu Oluşturan Basın”. *Erdem*, 11(31): 89-104.
- Gürman Şahin, Asuman (2018). “Hüseyin Suat Yalçın ve ‘Gâve Destanı’”. *Yeni Türk Edebiyatı*, 7: 127-148.

Kansu, Mazhar Müfit (1986). *Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber*, C.2. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Karaca, Alaattin (2006). "Hüseyin Suat Yalçın". *Servet-i Fünun Edebiyatı*. Ed. İsmail Parlatır. Ankara: Akçağ Yayınları.

Küçük, Cevdet (2005). "Milli Mücadele". *TDV İslâm Ansiklopedisi, C.30*. İstanbul: TDV Yayınları, 76-83.

Öngören, Ferit (1998). *Cumhuriyet'in 75 Yılında Türk Mizahı ve Hicvi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Özer, Sevilay (2013). "Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Bekârlık Vergisi'ne İlişkin Tartışmalar". *Akademik Bakış, 6(12)*: 173-191.

Sarioğlu, Mehmet (1995). "Bir Vefa Borcu: Taşhan". *Kebikeç, 1*: 185-192.

Sel, Kemal Salih (28 İkincikanun 1944). "Gâve-i Zalim'den Hatıralar". *Cumhuriyet, 2*.

Serrican Kabalcı, Ece (2018). "Hüseyin Suat Yalçın'ın Kalem Dergisindeki Yazıları". *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 5(9)*: 12-35.

Toker, Yalçın (2006). *Malta Sürgününden Portreler*. İstanbul: Toker Yayınları.

Topuz, Hıfzı (1973). *100 Soruda Türk Basın Tarihi*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Uçman, Abdullah (2012). "Zerdüşt Münakaşası Üzerine". *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 28(34)*: 511-530.

[Yalçın], Hüseyin Suat (6 Şubat 1919). "Bülbülüm". *Şair, 9*, 131.

[Yalçın], Hüseyin Suat (1923). *Gâve Destanı*. İstanbul: Sudi Kütüphanesi.

Yalçın, Hüseyin Suat (30 Haziran 1936). "Hem Hatırlar Hem Gülerim: Ankara'da Kalem Gazetesi". *Akşam, 7*.

Yalçın, Hüseyin Suat (6 Temmuz 1936). "Hem Hatırlar Hem Gülerim: Dilber Dudakları". *Akşam, 4*.

Anadolu'da Kalem'den Kullanılan Kaynaklar

Ferhan Ziyad (28 Mayıs 1337). "İstiklal-i Matbuat Marşı". *Anadolu'da Kalem, 2*, 11.

Gâve-i Zalim (16 Temmuz 1337). "Âmeden Kalem Efendisi". *Anadolu'da Kalem, 8*, 59.

Gâve-i Zalim (16 Temmuz 1337). "Safinaz Hanım'ın Düşünceleri". *Anadolu'da Kalem, 8*, 58.

Gâve-i Zalim (2 Temmuz 1337). "Gel Suadım". *Anadolu'da Kalem, 6*, 43.

- Gâve-i Zalim (2 Temmuz 1337). “Müştak Efendi'nin Sözlere”. *Anadolu'da Kalem*, 6, 42.
- Gâve-i Zalim (21 Mayıs 1337). “Külhanbeyi Ağziyla”. *Anadolu'da Kalem*, 1, 7.
- Gâve-i Zalim (9 Temmuz 1337). “Âşik Razi'nin Felsefeleri”. *Anadolu'da Kalem*, 7, 54.
- Gâve-i Zalim (9 Temmuz 1337). “Kalem Açmazı”. *Anadolu'da Kalem*, 7, 56.
- Hoca Refet Rifkı (28 Mayıs 1337). “Şairane Tahassüsler”. *Anadolu'da Kalem*, 2, 15.
- Kalem (18 Haziran 1337). “Gâve İstiklal Mahkemesinde”. *Anadolu'da Kalem*, 4, 26-28.
- Kalem (25 Haziran 1337). “Millet Meclisinde Nâşinîde Sözlere”. *Anadolu'da Kalem*, 5, 34.
- Kalem (28 Mayıs 1337). “Gâve'nin Beyânâtı”. *Anadolu'da Kalem*, 2, 10.
- Kalem (9 Haziran 1337). “Yeni Bir Meclis-i Millî”. *Anadolu'da Kalem*, 3, 18-19.
- Karaoğlan Esnafı Çarşısı Kulları (18 Haziran 1337). “İstiklal Mahkemesine İstid'a”. *Anadolu'da Kalem*, 4, 31.
- Karaoğlan Esnafı Çarşısı Kulları (25 Haziran 1337). “İstiklal Mahkemesine Teşekkür”. *Anadolu'da Kalem*, 5, 37.
- M. Zarifyan (2 Temmuz 1337). “Ermenice Şiirler: O Değildir”. *Anadolu'da Kalem*, 6, 46.
- Mehmet Emin (25 Haziran 1337). “Dil”. *Anadolu'da Kalem*, 5, 35.
- Mürettipbaşı Kâmil (21 Mayıs 1337). “Bir Varmış Bir Yokmuş”. *Anadolu'da Kalem*, 1, 3.
- [Yalçın], Hüseyin Suat (21 Mayıs 1337). “Salah Cimcoz'a”. *Anadolu'da Kalem*, 1, 2.
- [Yalçın], Hüseyin Suat (21 Mayıs 1337). “Bülbülüm”. *Anadolu'da Kalem*, 1, 3.
- [Yalçın], Hüseyin Suat (9 Haziran 1337). “Vefasızlıklar”. *Anadolu'da Kalem*, 3, 19.
- Anadolu'da Kalem* (21 Mayıs 1337). “Dâhili Haberler”, 1, 6.
- Anadolu'da Kalem* (28 Mayıs 1337). “Dâhili Haberler”, 2, 14.
- Anadolu'da Kalem* (9 Haziran 1337). “Dâhili Haberler”, 3, 22.
- Anadolu'da Kalem* (9 Haziran 1337). “Salih Efendi'ye Çadır”, 3, 22.

Anadolu'da Kalem (18 Haziran 1337). “Kalem Yüzünden: Bir Havale Dolayısıyla”, 4, 29.

Anadolu'da Kalem (18 Haziran 1337). “Dâhili Haberler”, 4, 30.

Anadolu'da Kalem (18 Haziran 1337). “İki Ahbap Arasında”, 4, 30.

Anadolu'da Kalem (25 Haziran 1337). “Ana ile Kızı Arasında”, 5, 36.

Anadolu'da Kalem (25 Haziran 1337). “Üç de Haklı”, 5, 37.

Anadolu'da Kalem (2 Temmuz 1337). “Ha Berekat”, 6, 46.

Anadolu'da Kalem (9 Temmuz 1337). “Dâhili Haberler”, 7, 54.

Anadolu'da Kalem (16 Temmuz 1337). “Ankara Kalem Ajansı”, 8, 63.

Anadolu'da Kalem (16 Temmuz 1337). “Ahval-i Eyyâm”, 8, 63.

Karikatürler

Ressam Vahideddin (21 Mayıs 1337). “Büyüklerin Büyüğü”. *Anadolu'da Kalem*, 1, 1.

Ressam Vahideddin (21 Mayıs 1337). “Vilayet-i Şarkıyye Mebus Ağalarından”. *Anadolu'da Kalem*, 1, 4.

Ressam Vahideddin (21 Mayıs 1337). “Tuna İlinin Coşkunlarında”. *Anadolu'da Kalem*, 1, 8.

Ressam Vahideddin, (28 Mayıs 1337). “İzdivaç Kanununda Bir Madde”. *Anadolu'da Kalem*, 2, 9.

Ressam Vahideddin (28 Mayıs 1337). “Aç Ağılda: İstiklal Kuzuları”. *Anadolu'da Kalem*, 2, 12-13.

Ressam Vahideddin (28 Mayıs 1337). “Ve... ve... ve... vedâ ederim”. *Anadolu'da Kalem*, 2, 16.

Ressam Vahideddin (9 Haziran 1337). “İki Mebus Arasında Müsabaka”. *Anadolu'da Kalem*, 3, 17.

Ressam Vahideddin (9 Haziran 1337). “Hamdi Efendi'nin Zıfayı”. *Anadolu'da Kalem*, 3, 20-21.

Ressam Vahideddin (9 Haziran 1337). “Zerdüşün Son Hafidi”. *Anadolu'da Kalem*, 3, 24.

Ressam Vahideddin (18 Haziran 1337). “Yıkılan Köy, Yıkılan Hâne-i Cânân Olsun.”. *Anadolu'da Kalem*, 4, 25.

Ressam Vahideddin (18 Haziran 1337). “Paça Günü”. *Anadolu'da Kalem*, 4, 28-29.

- Ressam Vahideddin (18 Haziran 1337). “Varan Üç!...”. *Anadolu’da Kalem*, 4, 32.
- Ressam Vahideddin (25 Haziran 1337). “Meclisin Velisi”. *Anadolu’da Kalem*, 5, 33.
- Ressam Vahideddin (25 Haziran 1337). “Tavuksuz İki Horoz”. *Anadolu’da Kalem*, 5, 40.
- Ressam Vahideddin (2 Temmuz 1337). “Dervişin Fikri Neyse Zikri Odur”. *Anadolu’da Kalem*, 6, 44-45.
- Ressam Vahideddin (2 Temmuz 1337). “Tokat’ın Ham Armudu”. *Anadolu’da Kalem*, 6, 48.
- Ressam Vahideddin (9 Temmuz 1337). “Gelecek Sene Ankara’da Yapılması Taht-ı Karar Alınan Büyük Park”. *Anadolu’da Kalem*, 7, 52.
- Ressam Vahideddin (9 Temmuz 1337). “Kabaramazsın Kel Fatma”. *Anadolu’da Kalem*, 7, 53.
- Ressam Vahideddin (9 Temmuz 1337). “Tenkihat-zedegândan”. *Anadolu’da Kalem*, 7, 56.
- Ressam Vahideddin (9 Temmuz 1337). “Adliye Vekâletinde”. *Anadolu’da Kalem*, 7, 57.
- Ressam Vahideddin (16 Temmuz 1337). “Mehmetçik”. *Anadolu’da Kalem*, 8, 57.
- Ressam Vahideddin (16 Temmuz 1337). “Boya Muhabbeti”. *Anadolu’da Kalem*, 8, 64.

Ek. Anadolu Kalem’in Fihristi

Anadolu Kalem’in Fihristi			
Yazar/Karikatürist	Yazı Başlığı	İçerik Türü	Sayfa
Sayı: 1, 21 Mayıs 1337 [21 Mayıs 1921]			
Ressam Vahideddin	Büyüklerin Büyüğü	Karikatür	1
Kalem	Salah Cimcoz’a	Sohbet	2
Hüseyin Suad	Bülbülüm	Şiir	3
Mürettipbaşı Kâmil	Bir Varmış Bir Yokmuş	Mizahi fıkra	3
Ressam Vahideddin	Vilâyet-i Şarkıyye Mebus Ağalarından	Karikatür	4
Ressam Vahideddin	Malta Bülteninden	Karikatür	5
[İsimsiz]	Dâhili Haberler	Haber	6
Gâve-i Zalim	Külhanbeyi Ağzıyla	Şiir	7
Ressam Vahideddin	Tuna Irmağının Coşkunlarında	Karikatür	8
Sayı: 2, 28 Mayıs 1337 [28 Mayıs 1921]			

Ressam Vahideddin	İzdivaç Kanununda Bir Madde	Karikatür	9
Kalem	Gâve'nin Beyânâtı	Mülakat	10
Ferhan Ziyad	İstiklal-i Matbuat Marşı	Şiir	11
Talaylama	Sakkalnâme	Şiir	11
Ressam Vahideddin	Aç Ağılda: İstiklal Kuzuları	Karikatür	12-13
[İsimsiz]	Dahilî Haberler	Haber	14
Hoca Refet Rifki	Şâirâne Tahassüsler	Şiir	15
Ressam Vahideddin	Apollo Evas	Karikatür	16
Sayı: 3, 9 Haziran 1337 [9 Haziran 1921]			
Ressam Vahideddin	İki Mebus Arasında Müsabaka	Karikatür	17
Kalem	Yeni Bir Meclis-i Millî	Mizahi Yazı	18-19
Hüseyin Suat	Vefasızlıklar	Şiir	19
[İsimsiz]	Salih Efendi'ye Çadır	Haber	19
Ressam Vahideddin	Hamdi Efendi'nin Zıfayı	Karikatür	20-21
[İsimsiz]	Dahilî Haberler	Haber	22
[İsimsiz]	Kalem Ajansı	Haber	23
Ressam Vahideddin	Rif'atlı Semâhatlu	Karikatür	24
Sayı: 4, 18 Haziran 1337 [18 Haziran 1921]			
Ressam Vahideddin	Yeni Günün Yeni Güveyisi	Karikatür	25
Kalem	Gâve İstiklal Mahkemesinde	Mizahi Yazı	26-28
Hüseyin Suat	Vefasızlıklar	Şiir	27
Ressam Vahideddin	Paça Günü	Karikatür	28-29
[İsimsiz]	İşitin de İnanmayın	Haber	28
[İsimsiz]	Bir Havale dolayısıyla	Mizahi Fıkra	29
[İsimsiz]	Dahilî Haberler	Haber	30
[İsimsiz]	İki Ahbab Arasında	Muhavere	30
[İsimsiz]	Bayram Tebrikleri	Nesir	31
Karaoğlan Çarşısı Esnafı Kulları	İstiklal Mahkemesine İstid'â	Dilekçe	31
[İsimsiz]	Ankara Kalem Ajansı	Haber	31
Ressam Vahideddin	Varan Üç	Karikatür	32
Sayı: 5, 25 Haziran 1337 [25 Haziran 1921]			
Ressam Vahideddin	Meclisin Velisi	Karikatür	33
Kalem	Millet Meclisinde Nâşinîde Sözler	Mizahi Yazı	34
Mütercimi: M.Emin	Dil	Şiir	35
Ressam Vahideddin	Yeni Palazlar	Karikatür	36
[İsimsiz]	Ana ile Kız Arasında	Muhavere	36
Karaoğlan Çarşısı Esnafı Kulları	İstiklal Mahkemesine Teşekkür	Teşekkür yazısı	37

[İsimsiz]	Üçü de Haklı	Mizahi fıkra	37
Ressam Vahideddin	[Başlıksız]	Karikatür	37
Lokman Hekim	Fakru'd-Arjan	Deneme	38
[İsimsiz]	Dâhili Haberler	Haber	39
[İsimsiz]	Ankara Kalem Ajansı	Haber	39
[İsimsiz]	İki Mebus Arasında	Muhavere	39
Ressam Vahideddin	Tavuksuz İki Horoz	Karikatür	40
Sayı: 6, 2 Temmuz 1337 [2 Temmuz 1921]			
Ressam Vahideddin	Kürsi-i İtâbette	Karikatür	41
Gâve-i Zalim	Müştak Efendi'nin Sözleri	Mizahi Yazı	42
Gâve-i Zalim	Gel Suadım	Şiir	43
[İsimsiz]	Kürsi-i İtâbetde	Anekdot	43/44-45
Ressam Vahideddin	Dervişin Fikri Neyse Zikri Odur	Karikatür	44-45
M. Zarifyan	Ermenice Şiirler: O Değildir	Şiir	46
[İsimsiz]	Olur ya Olamaz mı	Eleştiri	46
[İsimsiz]	Ha Berekat	Anekdot	46
[İsimsiz]	Ankara Kalem Ajansı	Haber	47
Ressam Vahideddin	Tokat'ın Ham Armudu	Karikatür	48
Sayı: 7, 9 Temmuz 1337 [9 Temmuz 1921]			
Ressam Vahideddin	Adliye Vekâletinde	Karikatür	49
Gâve-i Zalim	Âşık Râzi'nin felsefeleri	Mizahi Yazı	50
Küçük Kalem	Mazhar Müfid Bey'in Bir Nutku	Mizahi Haber	51-52
Ressam Vahideddin	Gelecek Sene Ankara'da Yapılması Taht-ı Karar Alınan Büyük Park	Karikatür	52
Ressam Vahideddin	Kabaramazsın Kel Fatma	Karikatür	53
[İsimsiz]	Dâhilî Haberler	Haber	54
[İsimsiz]	Ankara Kalem Ajansı	Haber	55
Ressam Vahideddin	Tenkihat - zedeğândan	Karikatür	56
Gâve-i Zalim	Kalem Açmazı	Şiir	56
Sayı: 8, 16 Temmuz 337 [16 Temmuz 1921]			
Ressam Vahideddin	Mehmetçik	Karikatür	57
Gâve-i Zalim	Safinaz Hanım'ın Düşünceleri	Mizahi Yazı	58
Gâve-i Zalim	Âmeden Kalem Efendisi	Şiir	59
Ressam Vahideddin	Yunan Taaruzu Münasebetiyle	Karikatür	60
Ressam Vahideddin	Bade'l-zafer	Karikatür	61
[İsimsiz]	Dâhilî Haberler	Haber	62
[İsimsiz]	Ankara Kalem Ajansı	Haber	63
[İsimsiz]	Ahvâl-i Eyyâm	Şiir	63
[İsimsiz]	Kalemin Bilmececi	Bilmece	63
Ressam Vahideddin	Boya Muhabbeti	Karikatür	64

“COPE–Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” ereve-sinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir:

Etik Kurul Belgesi: Bu alışma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

ıkar atışması Beyanı: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar atışması yoktur.

The following statements are made in the framework of “COPE–Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:

Ethics Committee Approval: *Ethics committee approval is not required for this study.*

Declaration of Conflicting Interests: *The author has no potential conflict of interest regarding research, authorship or publication of this article.*